

A 1938 XXV

Regi nyomatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Prohibitus
Deer. 10 Aprilis 1666

EEPIHOME
CATECHE
TICA
12 *Auctore*
CUNRADO DIE-
TERICO. SS. Theolog.
D. antehac Practicæ Philo-
sophiæ Pædagogiarchâ
Gissæ nunc Pastore ac Su-
perintendente Ul-
menfi.
Edition nova renovata.
S
LEUTSCHOVIA.
TYPIS SAMUELIS BREWER.
Anno 1672.

Regi újontatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.j/

KJE 1306

16. II. 51

SE 1624

1138

3.

Quid est Catechesis?

Est brevis ac perspicua institutio
rudiorum in fundamento religionis fi-
dei, & vite Christiana, e scriptis
Propheticis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?

Ex verbo Dei, sacra scripturis compre-
hensio.

Quid est sacra scriptura?

Sacra scriptura est verbum Dei, à Pro-
phetis, Evangelistis & Apostolis, immedia-
to Spiritus S. afflatu per scriptum ut ex illo
de veri Dei agnitione & cultu, ad vitam a-
ternam erudiamur.

Unde constat sacram scripturam esse in-
dubitato verbum Dei?

E variis argumentis: Inde præcipue quod
1. admirandos & planè divinos effectus (ut
puta fidem, invocationem, consolationem, &c.)
in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quod Spiritus sanctus certitudinem
juxta interiori obtestatione in cordibus fi-
delium obsignat.

A 2

* Quot

* Quot sunt capita doctrinae Christianae,
quae in Sacra scriptura continentur?

Capita doctrinae Christianae praecipua
sunt quinque:

1. Decalogus (seu decem praecepta,)
2. Symbolum Apostolicum.
3. Oratio Dominica.
4. Sacramentum Baptismi.
5. Sacramentum Coenae Domini-
cae.

* Quis singulorum horum capitum in
genere usus est?

Ut agnoscamus 1. qui & quales nos simus.
& quomodo nobis cum Deo Domino nostro
conveniat. 2. Qui & qualis Deus Dominus
noster sit; & quâ ratione cum ipso reconcilia-
ri ac uniri queamus.

DE DECALOGO.

Quid est Decalogus, seu De-
cem Praecepta?

Est lex divina (in primava creatione
hominum mentibus indita) sollemnis
repe.

repetitio & declaratio, ab ipso Deo in monte
Sinai tabulis lapideis inscripta, & à Mose
Promulgata: tradens rationem pie, iustè &
sobriè vivendi, omnibus hominibus.

Quomodo distinguitur Decalogus?

Bipartitò, in tabulas duas.

Prima est: Qua de cultu & dilectione Dei
immediate praecepta tradit.

Secunda est: Qua agit de dilectione Pro-
ximi.

Quae est summa tabulae primae?

Ut diligamus Deum ex toto corde, ex to-
ta anima, & ex totis viribus, Matth. 22. 37.

Quot praecepta continet prima tabula?

Triapriora.

Quae est summa tabulae secundae?

Ut diligamus proximum nostrum, sicut
nos ipsos, Matth. 22. 39. Et omnia quaecunq;
voluerimus, ut faciant nobis homines, eadem
& nos faciamus ipsis, Matth. 7. 12.

Quinam sunt proximi nostri?

Omnes omninò homines, qui consilio, ope
& subsidio nostro indigent (sive sint amici si-
ve inimici, sive noti sive ignoti, sive vicini

sive peregrini, sive pauperes sive divites,
sive quicumque alii.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Non habebis Deos alienos coram me.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere, diligere, & illi soli confidere.

Quid intelligis per Deos alienos?

Omne id, quod homines loco Dei fingunt, eique propria attributa, opera & cultum veri Dei prophanè attribunt: nupta.

Idola gentium.

1. Imagines & sculptilia, ad cultum profectantia.

2. Sancti demortui, quatenus invocantur.

3. Bona Animæ, corporis & fortune, ad quos quisque, in quibus homines confidere & gloriari solent.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quamcunque idolatriam, imaginum cultum, superstitionem, sanctorum, aut aliarum creaturarum invocationem sectemur.

ant

aut quocunque modo fiduciam in iudicio collocemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut unum solum verum Deum habeamus, ipsum juxta verbum patefactum agnoscamus, super omnia timeamus, toto corde diligamus, ipsi soli confideamus, ei vera humilitate ac patientia nos subjiciamus, omniaque bona ab eo solo expectemus.

Quid sit, quod etiam in reliquis præceptis

à D. Luthero præmittuntur: debemus

Deum timere & diligere?

Ut monstretur fons à quo omnia opera in Decalogo præcepta, promanare debent, qui est timor & dilectio Dei. (Nisi enim è filiali timore & vera Dei dilectione proficiscantur, hypocritica sunt, nec Deo placere possunt.)

Sed quid & hoc sit, quod non omnia verba Decalogi totidem verbis recites, quot Deus ipse tabulis lapideis inscripsit, & Moyses etiam ad mandatum Domini promulgavit?

Id quidem usque adeò necesse non est.

Quia 1. quadam in Decalogo continentur, quæ non omnes homines in genere & ab-

A 4

solis-

solum obligant, sed pertinent tantum ad Ju-
deos & politiam Mosaicam.

Quia 2 sensu quadam sunt eadem, ideoq; hac
ipsa praeceptum verbotenus recitare, opus non est.

Quenam sunt ista?

In primo praecepto sunt haec verba:

1. Ego sum Dominus Deus tuus, qui e-
dixi te, de terra Aegypti, de domo servitu-
ris. Exod. 20. 2.

2. Non facies tibi sculptile, neq; ullam
similitudinem eorum, quae sunt in caelo desu-
per, & quae in terra deorsum, nec eorum, quae
sunt in aquis sub terra. Non adorabis neq;
colas ea. Exod. 20. 4. 5.

Cur verò ista omittuntur?

1. Quiaeductio ex Aegypto fuit corpo-
rale beneficium solos Judaeos concernens, i-
taq; Christianos proprie nil attinet.

2. Quia praeceptum de non adorandis &
colendis sculptilibus, in genere continetur in
his verbis: Non habebis Deos alienos co-
ram me.

Annon verò praeceptum illud de Sculpti-
libus, peculiare praeceptum est, & in
ordine secundum?

Quod

Quodnam primum, quodve secundum
vel tertium praeceptum sit neq; Deus neq;
Moses expressit; Decem duntaxat esse sci-
mus.

Quid ergo statuis de hoc ipso descul-
ptilibus praecepto?

Appendix sive explicatio est primi pra-
cepti ejusq; speciale exemplum continet.

Illud velim mihi probes?

Dij alieni. (sive proprie sive improprie
dicti) in primo praecepto in genere prohiben-
tur. Sculptilia & imagines ad cultum facta
& usurpata, sunt (scriptura teste) Dij alieni.
Ergo & in primo praecepto prohibentur.

Annon verò salvā conscientiam iisdem ver-
bis, quibus in Decalogo exstant, inte-
gra praecepta recitari possent?

Possent sane: sed in toto novo Testamento
nullam ita repetuntur. Apostoli igitur nos
merito imitamur.

Anne imagines & sculptilia, salvā consci-
entiam tolerari possunt?

Si prostant ad cultum, venerationem &
superfitionem, sunt abolenda: si minis, &
si nihil turpitudinis vel levitatis habent, to-
lera-

A 5

lera-

Regi rymtatvanyok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

berari possunt, 1. commonefactionis, 2. edificationis, 3. historia, 4. memoria, 5. ornatus gratia.

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne per nomen ejus imprece-
mur; maledicamus, juremus, in-
cantemus, mentiamur, aut dolis fallamus; sed in omnibus vitæ ne-
cessitatibus illud invocemus, &
cum gratiarum actione laudemus.

Quid significat nomen Dei?

1. Ipsam Deum, Exod. 17. v. 4.
2. Attributa Dei, Exod. 3. v. 3.
3. Voluntatem siue mandatum Dei, Deut. 18. 9.
4. Omne illud, quod de Deo in scripturis revelatum est, in ejusq. notitiam, cultum, gloriam, celebrationem & professionem ver-
git.

Quid

Quid significat nomen Domini assu-
mere in vanum?

Significat vel temere, frustra & leviter,
vel falso & contumeliose, nomen Dei usur-
pare.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quocunq. modo per nomen Dei impre-
cemur, maledicamus, pejeremus, incante-
mus, mentiamur aut dolis fallamus.

An non licitum igitur est jurare?

Omnino: & quidem si id i. gloria Dei
requirat,

2. Proximi salus exigat.
3. Magistratus mandet.
4. Officii & vocationis necessitas efflagi-
tet, in fidei confirmationem & veritatis tes-
tificationem. Tum enim quilibet Christia-
nus salva conscientia jurare potest & debet.

Quomodo id probas?

Probo 1. Quia legitimum jurjurandum
verbo Dei sancitum, Deut. 13. & 10. 20.

2. A sanctis in V. T. Abrahamo, Mo se
Davide, &c. est usurpatum.

3. A Christo & Apostolis in N. T. adhi-
bitum.

A 6

E 1

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Et deniq; 4 ut controversiarum finis sit, ad confirmationem fidei & veritatis in Ecclesia & Republica utilitatem constitutum est, Heb 6 16.

Quid verò in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut nomine Dei religiose, pie & honorifice in omni sermone nostre utamur, illud in omnibus necessitatibus invocemus, adoremus, & cum gratiarum actione laudemus & glorificemus.

Quæ est specialis comminatio & poena transgressorum huius præcepti?

Non habebit Dominus in fontem illum, qui assumerit nomen eius in vanum, Exod. 20. 7. Deut 5 11.

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne divinos ejus sermones & verbum contemnamus: sed ut san-

sanctum reputemus, libenter audiamus & discamus.

Qui sit, quod nec huius præcepti verba omnia recites juxta syllabas, quæ Exod. 20. 8. continentur.

Quia pleraq; Judaicam tantum Sabbathi sanctificationem concernunt: ideoq; ceremonialia & typica sunt, quæ solos Judæos, non etiam Christianos in N. T. obstringunt.

Quid significat Sabbathum.

Sabbathum significat idem, quod cessatio seu quies à labore (sic dictum, quia septimus erat septimana dies, quo Dominus postquam sex diebus creavit coelum & terram, quievit, Gen. 2. 3.)

Ergone præcisè septimus dies Sabbatho destinandus?

Liberum est Christianis, hunc vel illum diem, exercitio huic divino destinare: Quia tamen, ut à Judaicâ se synagogâ separarent, Apostoli & Apostolici viri, diem Dominicam religiosâ solennitate habendam sanxerunt, & omnem gloriam sabbathi Judaici in eam transferre decreverunt; merito non eandem etiam celebramus. A 7 Qua-

Quare hoc?

Quia Dominus noster Jesus Christus hac ipsa die à mortuis resurrexit. & resurrectione sua, spirituale sabbathum inchoavit.

Annon verò præter diem Dominicū licitum est celebrare & alios dies festos anniversarios, utpote Salvatoris. Apostolorum, & aliorum Sanctorum?

Licet utiq; pro libertate Christiana, si modò absit superstitio & opinio cultu.

Cur igitur dies festi Salvatoris (utputa, de nativitate Christi, circumcisione, resurrectione, adfensione in cælos, & missione Spiritus sancti, &c.) solenniter celebrantur?

Ut 1. Ordine discatur historia,

Ut 2. Sigillatim summa beneficia, his ipsis nobis parca, perpendantur.

Ut 3. speciatim pro beneficiis his debitas Deo gratias agamus, & iudem in Dei gloriam & nostram salutem utamur.

Cur Apostolorum & aliorum Sanctorum festa celebrantur?

1. Propter ordinem decentem in Ecclesiâ observandum.

2. Pro-

2. Propter memoriam annuam historia, & præcipuorum beneficiorum Dei, per sanctos Ecclesiæ Christi præstitorum; qua gratâ mente Christianos recolere deceat

3. Propter imitationem, ut sanctorum vitam, fidem, confessionem, constantiam, patientiam & alias virtutes, piè imitemur.

Quid significat Sabbathum sanctificare?

Significat in genere sacro ac divino cultui sabbathum destinare, ac sancta in eodem opera peragere.

Quid ergo in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut verbum Dei sanctum reputemus, illud ipsum in cælibus divinis libenter audiamus, meditemur & discamus: sacrosanctis sacramentis utamur; precum item gratiarum actionis, aliq; pietatis & charitatis Christiana exercitia, quibus rectè & verè Sabbathum sanctificatur, pergamus.

Quid verò in eodem prohibetur?

Ne conciones & verbum divinum contemnamus, sacramenta negligamus; opera servilia aliq; impia ludrica ac prophana (qui-

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.j/

(quibus sabbatum turpiter profanatur)
tractemus.

Quæ est specialis cominatio & poena
hujus præcepti?

Quicumq; prophana verit sabbatum, mor-
temoriatur, Exod 31 14 & 35.2.

Quot verò præcepta continet secunda
Decalogi tabula?

Septem posteriora: nimirum IV. V. VI.
VII. IIX. IX. X.

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Honora patrem tuum & matrem
tuam, ut sis longævus super ter-
ram.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne parentes & Dominos no-
stros Contemnamus, neq; ad
iram provocemus: sed honore eos
afficiamus, illis serviamus, morem
geramus, amore eos prosequamur,
& magnificamus.

Qui

Qui fit, quod nec hujus præcepti verba
singula recites, sicut à Mose sunt pro-
mulgata? Exod. 20. 12.

Quia verba illa: Super terram quam Je-
hova Deus tuus dabit tibi: respiciunt pro-
missionem terra Canaan. & hætenus solos
Judaos concernunt. Quo fine nec ab Apo-
stolo Paulo enumerata sunt, Eph. 6. 3.

Ecquos intelligis hic nomine Parentum?

Per parentes intelliguntur omnes superio-
res, quos Deus regendus & defendendus aliis
præfecit: Quales sunt?

1. Parentes nostri naturales.
2. Tutores & curatores pupillorum.
3. Ecclesiaministri & Pastores.
4. Professores & Præceptores.
5. Magistratus politici, eorumq; offi-
cialis.
6. Patresfamilias.
7. Majores & seniores.

Quos intelligis nomine liberorum?

Omnes inferiores, quos regendos, ac defen-
dendos Deus aliis subjecit: Quales sunt?

1. Liberi.
2. Pupilli.

3. Au-

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

3. *Auditores verbi divini.*

4. *Discipuli.*

5. *Subditi.*

6. *Servi & domestici.*

7. *Juniora.*

Quid ergo parentibus & superioribus quibusvis in hoc præcepto præcipitur?

Ut paterna cura, amore & affectu, inferiores quosvis prosequantur, illos alant, defendant, in Domino fideliter instituant, & insculpto fidei ac vitæ exemplo praluceant.

Quid liberis & inferioribus quibusvis præcipitur?

Ut parentes & dominos superiores quosvis debito honore reverenter afficiant, illis cum timore & simplicitate inserviant, moram gerant: eos non contemnant, ad iram non commoveant, sed amore prosequantur & magnificent.

Sed anne superioribus quibusvis promissum obtemperandum in omnibus?

In omnibus obtemperandum quæ non pugnant contra Deum & charitatem proximi. Si enim quid contra mandatum Dei præcipiunt. Deo magis obediendum est quam hominibus. Act. 5. 29.

Quæ

Quæ est promissio specialis huic præcepto annexa?

Ut bene sit tibi, & longævus sit super terram. Eph. 5. 3.

Cur verò promissionem hanc speciatim Deus eidem addidit?

Ut 1. singulari hoc præmio ad observationem ejus magis nos exsuscitaret.

Ut 2. quanti parentum honorem faceret, publice testaretur.

Ut 3. quam necessaria sit hujus præcepti obedientia ostenderet.

Quæ est comminatio & poena specialis hujus præcepti?

Maledictus non honorans patrem, Deum. 27. 16. Qui patri aut matri maledixerit morte moriatur. Exod. 21. 15. Levit. 20. 9.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Non occides.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne vitæ proximi nostri incommodemus, aut ægrè faciamus:

sed

sed illum adjuvemus & promoveamus in omnibus vitæ necessitatibus.

Quid significat in hoc præcepto, occidere?

Significat nocere vitæ ac saluti proximi nostri.

Vel 1. interioribus animi affectibus, ut puta, ira, odio, invidia, vindicta cupiditate.

Vel 2. gestu externo vultus indecoro:

Vel 3. lingua convitiis ac maledictis:

Vel 4. opere quocunq; externo.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne vitæ proximi nostri quocunq; modo incommodemus, aut agrè faciamus & ladamus, vel per nos ipsos, vel per alios.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut humanitate & benevolentia nostra proximum adjuvemus, in omnibus vitæ & corporis necessitatibus ac periculis.

Quæ est promissio huius præcepti?

Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati mitis, quoniam hereditabunt terram, Matth. 5 7.

Quæ

Quæ est comminatio & pœna huius præcepti?

Quacunq; sanguinem humanum effuderit, ejus sanguis vicissim effundetur. Gen. 9. v. 6. Qui gladium acceperit, gladio peribit. Matth. 26 52. &c. Quisquis fratri suo irascitur temere, obnoxius est judicio. Matth. 5. v. 22.

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Non mœchaberis.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ut castè & pudicè vivamus, in verbis ac operibus, & unusquisq; suam conjugem amet & honoret.

Quid significat mœchari?

Significat illicitum, extra legitimum conjugium. Ventris usum sectari, vel 1. interiori animi affectu inordinato; vel 2. gestu externo lascivo; vel 3. sermonis externi spurcitia; vel 4. opere externo, fornicatione, scortatione, adulterio, incestu, rapto, sodomia &c.

Quid

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.j/

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.j/

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne illicitis concupiscentia illecebris ac vagis libidinibus Veneris animum ac corpus quovis modo contaminemus, ac conspurcemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut caste & pudice vivamus in mentis verbis ac operibus, & unusquisque suam conjugem amet & honoret.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui ad proximi uxorem non accesserit, vita vivet, Ezech. 18, 69.

Quæ est comminatio & poena hujus præcepti?

Scortatores & adulteros judicabit Dominus, Hebr. 3. 4. Neque scortatores, neque machi, neque masculorum concubitores, regni Dei hereditatem possidebunt, 1. Cor. 6. 9, Gat. 5. 21.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM.

Non furtum facies.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere.

gere, ne proximo pecuniam aut bona sua auferamus. neque falsis mercibus aut imposturis ad nos pertrahamus: sed demus operam, sedulo ut bona ipsius conserventur, & ejus conditio melior reddatur.

Quid significat furari?

Significat facultatibus proximi insidiari, eum ad se pertrahere. vel 1. interiori cordis concupiscentia; vel 2. exteriori oculorum cupiditate; vel 3. facto externo, illicita scilicet rerum per imposturas, & exactiones varias acquisitione: clancularia aut violenta surreptione: iniqua itidem possessione & injusta communicatione.

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne pecuniam, facultatem aut bona proximo nostro auferamus: neque falsis mercibus aut imposturis variis, sub quocumque prætextu, ad nos pertrahamus, & iniquè possideamus.

Quid

Regi nyoma tványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut demum operam, quò proximi opes conserventur, ejusq; conditio quantum fieri possit, melior à nobis reddatur.

Quæ est poena furti?

In veteri quidem Testamento erat restitutio vel quadrupli, vel quintupli nonnunquam vero septuli Prov. 6. 81. pro dilecti qualitate. Hodie verò capitali suspendii supplicio (consideratus certis quibusdam circumstantiis) è constitutionibus Imp. afficitur.

OCTAVUM PRÆCEPTUM.

Non loqueris falsum testimonium adversus proximum tuum.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximum falsis mendaciis involvamus: prodamus, traducamus, aut infamiâ aliquâ afficiamus: sed illum excusamus, aliquid boni de eo loquamur, & omnia in me-

meliolem partem accipiamus & interpretemur.

Quid significat loqui falsum testimonium?

Significat sive clam sive aperte suspicari, dicere, aut testari, quod honesto cuiusvis nominis, existimationis, fama ac persona quoquo modo derogat.

Quid in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne proximum falsis mendaciis involvamus, prodamus, traducamus, in famia aliqua afficiamus, vel temere aut indistincta causa condemnemus.

Quid verò in eodem præcipitur?

Ut proximum contra mendacia & obtrusionem aliorum excusamus, bene de eo sentiamus & loquemur, omnia in meliorem partem accipiamus & interpretemur: inq; omnibus negotiis nostris veritatem constanter sectemur.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui loquitur veritatem in corde suo, & non detrahit lingua sua, habitabit in tabernaculo Domini, Psal. 15. 3.

Quæ est ejus poena?

*Abominatio sunt labia mendacia Domini
no. Prov. 12. 23. qui perdet loquentes men-
daciū. Psal. 5. 7.*

NONUM PRÆCEPTUM.

Non concupisces domum pro-
ximi tui.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne hæreditatem vel domum
proximi nostri dolo malo capte-
mus, aut sub specie juris & recti fa-
cultatibus nostris adjungamus: sed
potius eum, ut suas fortunas inte-
gras retineat, juvemus.

Quid intelligis per domum proximi?

*Non adificia & habitationem tantum
proximi, sed & quamvis ejusdem hæredita-
tem, quam possidet.*

Quid significat concupiscere domum?

*Significat interiori cordis affectu pravo,
& inclinatione inordinatâ, eâ, qua alterius
sunt, desiderare.*

Quid

Quin ergo in hoc præcepto no-
bis prohibetur?

*Ne quamcumq; hæreditatem vel domum
proximi nostri dolo malo captemus, aut sub
specie juris & recti, iniquè facultatibus no-
stris adjungamus.*

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

*Ut proximum, quò fortunas & opes suas
integras retineat, quantum possumus, juve-
mus.*

DECIMUM PRÆCEPTUM.

Non desiderabis uxorem pro-
ximi tui, non servum, non ancil-
lam, non bovem, non asinum, nec
omnia, quæ illius sunt,

Quæ est hujus Præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne proximo uxorem, servos
ancillas vel pecudes suas, abalie-
nemus aut abstrahamus: sed illos
adhorremur, ut mancant, & suum
officium diligenter faciant.

B 2

Quid

Regi ryomtatványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quid in hoc Præcepto nobis prohibetur?

Ne proximo uxorem, servos, ancillas, vel pecudes ab alieno aut abstrahamus.

Ergone tantum uxoris, servorum, ancillarum & pecudum concupiscentia hic prohibetur?

Non, sed quia homines ardentius ferè & fraudulentius hac concupiscunt, ideo speciatim exprimuntur: Reliqua verò omnia generali interdictione prohibentur, quod Dominus immediate his verbis subjicit: Nec quicquid eorum, quæ sunt proximi tui, Deut. 5. 21. Cum verò concupiscentia hic denuò prohibeatur, suntne distincta præcepta de domo, & de uxore proximi?

Omniò. Quia 1. ipsi Deo duplici prohibitione distinguere hunc in modum placuit. Quia 2. diversitas objectorum cum duplici prohibitionem diversa etiam præcepta arguit.

Quia 3. cæcitas rationis humana in agnoscendo concupiscentia peccato, duplici interdictione opus habuit.

Quid porro in hoc Præcepto nobis præcipitur?

Ut

Ut uxorem, servos & ancillas proximi adhortemur & urgeamus, ut in officio manent, & suum officium diligenter faciant.

Quæ poena & comminatio est hujus & præcedentis præcepti?

Concupiscentia quando concepit, parit peccatum: peccatum verò mortem, Jac. 1. 15.

Quid summatim dicit Deus de his præceptis omnibus?

Sic dicit: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem, eorum, qui oderunt me, & faciens misericordiam in millia, his, qui diligunt me & custodiunt præcepta mea, Exod. 20. 5. 6. Deut. 5. 9. 10.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus minatur poenam omnibus, qui ista præcepta transgrediuntur & violant. Debemus igitur expavescere, & timere iram Dei, &

B 3

nihil

Регі чыонта твѣяго, Метика Слов. Мартин:
/316.18.1/

Regi nyontatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

nihil contra huiusmodi praecepta facere. Promittit verò gratiam & omnia bona, omnibus qui mandata eius observant. Meritò igitur debemus Deum timere, diligere, & illi confidere, & secundum praecepta eius omnem nostram vitam sedulò ac diligenter instituere.

Qui fit, quòd haec verba à D. Luthero ad calcem praeceptorum Decalogi signantur. cum tamen Deus ea ipsa verbis primi praecepti de sculptilibus immediate subiecerit?

Fit hoc ideo: Quia 1. generalem rationem continent, cur omnibus praeceptis Dei obediendum: nempe, quia legislator est Dominus Deus noster, vide Levit. 19. 21.

Quia 2. generalem continent comminationem, adversus transgressores non tantum primi, sed etiam omnium reliquorum praeceptorum Decalogi.

Quia 3. continent generalem promissionem erga omnes qui mandata eius non tan-

tum in primo, sed in omnibus reliquis praeceptis servant.

Sicuitne hoc D. Luthero facere?

Quidni? quia 1. neq. Moyses in repetitione Decalogi Deut. 5. 21. nonum & decimum praeceptum eodem ordine, & ysdem verbis, sicut in Exod. 20. 27. commemorat.

Neq. 2. Christus, neque Paulus in numeratione praeceptorum observant; Ille enim octavum praeponit quarto, Matth. 19. 18. 19. Hic vero sextum praeponit quinto, Rom. 13. 6. Non igitur ordo praeceptorum, sed observatio eorumdem praeceptis attendenda.

DE IMPLETIONE LEGIS.

* Anne verò operibus nostris legem Dei perfecte implere possumus?

Non possumus: Bona enim nostra opera sunt imperfecte bona, quia miseri peccatores sumus, & volentibus bonum facere, semper adjacet malum, Rom. 7. 21.

Ergone etiam renati non possunt implere legem Dei?

Non possunt: Quia 1. non est homo JU-

B4

STUS

STU S super terram, qui faciat bonum, & non peccet, Eccles. 7. 21. 1. Reg. 8. 46.

Quia 2. lex est spiritalis: renati autem sunt carnales, Rom. 7. 14.

Quia 3. ipsi renati cum Paulo fatentur se imperfectos, Phil. 3. 12. in carne suâ non habitare bonum, Rom. 7. 18, & cum Johanne: Si dixerimus peccatum: non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, Joh. 1. 8.

* Quis ergo legem & præcepta Decalogi implevit?

Christus Jesus: Dei & Maria filius: It enim perfecte sanctus & justus est. & legi pro nobis perfecte satis fecit. Cujus impletio imputatur credentibus verâ fide ad justitiam, æque, ac si ipsi eam præstitissent, Rom. 10. 4.

DE USU LEGIS.

Quod si igitur lex à nōmine impleri potest, quis est usus præceptorum Decalogi?

Potissimum triplex. 1. Coercet externâ disciplinâ non renatos, ne exteriora delicta committant.

* 2. Ostendunt peccata, ac revelant iram Dei

Dei adversus peccata, ut inde excitati queramus remissionem peccatorum, & consolationem adversus iram Dei & mortem æternam, in Christo Jesu Salvatore nostro.

* 3. Docent, quæ sint bona opera à credentibus & renatis, præstanda ad obedientiam, & gratitudinem suam erga misericordem Patrem in cœlis demonstrandam.

DE PECCATO.

Cum igitur lex ostendat & arguat peccata. Quid est peccatum?

Peccatum est aberratio à norma legis divinæ, graviter Deum offendens, & ad severam vindictam provocans.

Quænam est causa peccati?

Causa peccati primaria est ipse Diabolus, qui sponte suâ se à Deo primum averit, & ab initio peccavit, 1. Joh. 3.

Altera est perversa hominis voluntas, Rom. 8. 12. qua libere diaboli fraudibus fascinata, 2. Cor. 4. 4. pravis concupiscentiis obsequium præstat, Jacob. 1. 14.

Regi nyomata tványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quotuplex est peccatum?

Duplex, Originale & actuale.

Quid est peccatum originale?

Peccatum originale est intima depravatio totius naturae humanae, contraria iustitiae ac integritate spoliata & ad malum prona, propagata per carnalem generationem ab Adamo in omnes homines, obnoxios reddens omnes temporalibus ac aeternis poenis, qui non per Spiritum sanctum renascuntur.

Proba, peccatum originis & esse & in omnes per heros propagari?

Probatum inter alia indubitatis his scripturae testimoniis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum caelorum. Quod enim natum est ex carne, caro est, Joh 3. 5. 6.

Per unum hominem peccatum in mundum introit, & per peccatum mors & ita in omnes homines mors pertransiit, Rō. 5. 12.

Ex una omnes naturae filii irae sicut & ceteris, Ephes. 2. 3.

In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, Psal 51. 7.

Quis

Quis mundum dabit de immundo? Job. 14. v. 4.

Estne peccatum originis ipsa hominis corrupti substantia & natura, an verò accedens in natura humana haerens?

Non est ipsa substantia, sed accedens est, sive adventitia qualitas ipsi naturae inherens. Quia discrete Apostolus dicit: peccatum IN ME habitat: Malum quod MIHI ADHACET, Rom 7. 17. 20. 21.

Quid est peccatum actuale?

Est omne vel factum, vel dictum, vel cogitatum, vel conceptum contra legem Dei, quo malum committitur, vel bonum omittitur.

DE POENITENTIA.

Quomodo ex ostensione peccatorum iram Dei agnoscimus & remissionem peccatorum inquirimus?

Seria cordis poenitentia seu vera ad Deum conversione.

Quid est poenitentia?

Poenitentia est conversio hominis peccatoris ad Deum, dolentis peccata ex divina lege.

lege agnita, & apprehendens fide Christi meritum.

Quot sunt partes poenitentiae?

Duae: Contritio & Fides

Quid est Contritio?

Contritio est cordis seria ac vera tristitia, propter agnita ex lege divina peccata, iram Dei & iustissimas poenas expavescentis & dolentis.

Quid est Fides?

Fides est ex agnita divini verbi veritate per Spiritum Sanctum, fiducialis apprehensio divina gratia seu misericordia per Christum, in promissione Evangelica fundata.

Annon & nova obedientia est pars poenitentiae?

Proprie loquendo non est pars, sed effectus poenitentiae. Quia diserte fructus appellatur poenitentiae. Matth. 3. 8. Act. 26. 20. adeoque ipsa conversione est posterior.

§(o)§

DE

DE BONIS OPERIBUS.

Cum tertius praeceptorum Decalogi usus doceat quae sint bona opera à credentibus & renatis praestanda; Quapropter, quid sint bona opera?

Bona opera sunt actiones, quae sunt à renatis, per Spiritum Sanctum, ex vera fide, secundum mandatum & legem Dei, ad soli Dei gloriam, & debitam nostram gratitudinem declarandam.

Possuntne renati bona opera purè & perfectè bona, absque ulla vitii labe praestare?

Non possunt. Quia enim renovatio in hac vita est inchoata & imperfecta, si etiam, ut renati edant opera bona, imperfectè bona, carnisque vitio contaminata.

Quomodo verò haec renatorum opera imperfecta Deo placent?

Placent 1. quia persona fide Deo reconciliata placet; Et 2. quia macula eorum non obteguntur velamine perfectionis absolutissimae Christi mediatoris.

An igitur & cur bona opera renatis sunt necessaria?

B7

Neces.

Regi nyontatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.j/

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

*Necessarii sunt 1. Dei causâ; ut manda-
ta ac voluntati Dei debitam obedientiam
prestemus. Matth. 5. 6. Rom. 7. 12.*

*2. Nostri causâ; ut fidem nostram iudem
coram hominibus declaremus. Matth. 7. 18.
Jacob. 2. 17.*

*3. Proximi causâ; ut iudem eundem
juvemus, sublevemus & adificemus. 2. Cor.
4. v. 15.*

*Annon ergo necessaria sunt ad iustitiam
& salutem nostram coram Deo pro-
merendam?*

*Minimè: Justificamur enim & salva-
mur gratis sola fide in Christum Jesum.*

*Rom 3. 28. Arbitramur justificari ho-
minem per fidem, SINE OPERIBUS legis.*

*Ephes. 2. 8. Gratia estis salvati per fidem;
& hoc non ex vobis. Dei donum est. NON
EX OPERIBUS, ne quis gloriatur.*

*Sed anne ad iustitiam & salutem conser-
vandam sunt necessaria?*

*Ne hoc quidem. In virtute enim Dei con-
fodimur PER FIDEM in salutem, 1. Pet.
1. 5.*

DE

DE SYMBOLO APOSTOLICO.

*Quodnam est alterum doctrinae Cate-
cheticae caput?*

Symbolum Apostolicum.

Quid est Symbolum Apostolicum?

*Est brevis & summaria comprehensio
articulorum Christianae fidei & religionis,
quâ Ecclesia ejusq; membra se ab aliis sectis
discernunt.*

Cur dicitur Symbolum?

*Quia publica haec fidei professio, est indu-
bitata nota, qua Christiani cognoscuntur, &
ab Ecclesia hostibus discernuntur.*

Cur dicitur Apostolicum?

*Quia 1. vel summam doctrinam Apostoli-
ca continet, eidemq; tanquam firmissimo
fundamento innititur. 2. Vel quia Apostoli
illud congefferunt, & per manus quasi Eccle-
siae tradiderunt.*

*(Dicitur aliàs Catholicum, quia omnium
Christianorum in toto orbe dispersorum est
una fides.)*

Un-

Regi nyomatványok, Matica Slov. Martini:
/316.ig.j/

Unde verò doctrina hæc Symboli Apostolici desumpta est?

Ex Evangelio

Quid est Evangelium?

Evangelium est doctrina divina de gratuita peccatorum remissione, per fidem Jesu Christi ad vitam æternam.

Recita nunc verba Symboli Apostolici:

1. Credo in DEUM PATREM omnipotentem, creatorem cœli & terræ;

2. Et in JESUM CHRISTUM, filium ejus unicum, Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto natus; ex Maria virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus; mortuus & sepultus; descendit ad inferos.

5. Tertia die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dextram Dei Patris.

7. In-

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in SPIRITUM SANCTUM.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem.

12. Et vitam æternam, Amen.

* Quot sunt articuli Symboli hujus Apostolici?

Sunt precipue tres. I. De creatione. II. De redemptione. III. De sanctificatione.

* Quis est usus horum articulorum?

Ut discamus ex illis agnoscere Deum nostrum, quis & qualis sit in essentia sua, & quam sit benefica ejusdem erga nos voluntas.

Quis igitur est Deus in essentia sua?

Deus est essentia spiritalis, æterna, intelligens, verax, bona, justa, casta, misericors, bene-

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

benefica, liberrima, immensa sapientia & potentia alia à creaturis omnibus: **PATER** aeternus, qui filium suum imaginem suam, ab aeterno genuit: & **FILIUS** imago patris coaeterna: & **SPIRITUS SANCTUS** à Patre & Filio procedens: Creator, conservator, Redemptor & Sanctificator omnium.

* Seu:

Est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus: Tres distincta persona, in una aeterna, simplicissima & indivisibili essentia.

Suntne igitur tres Dii, quia mentionem fecit Dei Patris, Filii & Spiritus sancti?

Minime Unus est tantum Deus; qui se in tribus distinctis personis manifestavit. Et sic essentia unus, Trinus in personis.

Proba Deum esse essentia unum?

Probatum haec Scriptura testimonio.

Audi, Israël Dominus Deus tuus Jehovah unus est, Deut 6.4.

Jehovah est Deus, & **NON EST ULTRA** prater eum, Deut 4.35.

Nullus Deus alius, nisi **UNUS**, 1 Cor: 8. v.4.

UNUS

UNUS DEUS, & Pater omnium, qui est super omnia, Ephes. 4.6.

Proba Deum esse in personis Trinum?

Probatum 1. illustri revelatione singularum personarum Trinitatis, facta in baptismo Christi.

(Ubi Pater clamat de caelo: Hic est Filius meus dilectus, Filius stat in Jordane, & baptizatur, Spiritus S. visibili specie columba descendit, Matth 3.16. Job 1.32.)

2. Formula administrationis baptismi, ubi omnes gentes baptizari jubentur in **NOMINE** Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth 28.19.

3. Quia **TRES** persona expressè nominantur, 1 Joh. 8. v.7. **TRES** sunt, qui testimonium perhibent in caelo, **PATER**, & **FILIVS** sive **FILIUS** & **SPIRITUS SANCTUS**, & hi tres **UNUM** sunt.

Quid verò in hoc mysterio est Persona?

Persona est subsistens individuum, vivum, intelligens, incommunicabile, non substantiatum ab alio.

Quis est Deus Pater?

Es

Регі нумерована
316.18.1/
Матича Слов. Мартин:

Est prima persona divinitatis, quæ ab æterno genuit Filium imaginem sui; creans, conservans & gubernans omnia.

Quid est Deus Filius?

Est secunda persona Divinitatis, ab æterno à Patre genita, quæ assumpta humana carne, Christus, redemptor & mediator noster facta est.

Quid est Deus Spiritus sanctus?

Est tertia persona Divinitatis, ab æterno à Patre & Filio procedens; regenerans & sanctificans nos per verbum & sacramenta.

Cum verò alia sit persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: quâ ratione Personæ à se invicem differunt?

Duplici ratione differunt, tum ad intra (sive internè) tum ad extra (sive externè.)

Quam vocas differentiam ad intra?

Qua personæ inter sese distinguuntur citra creaturarum respectum, proprietatibus hypostaticis seu personalibus.

Quænam sunt illæ proprietates hypostaticæ?

Pa-

Patris proprietas hypostatica est, à se esse, sive ingenitum esse:

Filij à Patre genitum esse:

Spiritus sancti, à Patre & Filio ab æterno procedere.

Quam vocas differentiam ad extra?

Quâ personæ distinguuntur externis proprietatibus, beneficiorum & precipuorum operum erga creaturas, imprimis verò erga Ecclesiam.

Quænam sunt istæ proprietates externæ?

Patris est creatio: Filii redemptio: Spiritus sancti sanctificatio & regeneratio.

** Subjice nunc breviter, quæ sit beneficia voluntas Dei?*

Quod nobis peccata nostra (gratuità propter Christum) vult condonare, & misericors noster pater esse & manere.

Ubi voluntas Dei nobis revelata est?

In cœlesti ipsius verbo, ut:

Ezech. 33. 11. Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.

Joh. 3. 13. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui

23

Regi nyanta tványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

qui credit in eum, non pereat, sed vitam aeternam habeat.

2. Timoth. 2. 4. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

2. Pet. 3. 9. Deus non vult ULLOS perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.

* Quid verò isthac notitia essentiae ac voluntatis divinae nobis prodest?

Ut veram exinde fidem percipiamus, & per fidem salutem aeternam consequamur.

PRIMUS ARTICULUS, DE CREATIONE.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem coeli & terrae.

Quid significat in hoc articulo
CREDERE?

Credere non tantum est scire & assentiri illis, quae in articulo fidei & Evangelio proponuntur: verum etiam in primis indubitata cordis fiducia in deum acquiescere.

Quid significat IN DEUM credere?

Credere in Deum est certa cordis fiducia statu-

statuere. Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi esse verum, unicum & vivum Deum, eundemque mihi etiam esse patrem, protectorem & defensorem, per & propter Christum, in quo me sibi filium adoptavit.

Cur appellas Deum PATREM?

1. Respectu Filii unigeniti, quem ex se ipso ab aeterno genuit: 2. Respectu nostri, quia I. nos creavit: 2. in dilecto Filio suo in filios adoptavit: & 3. paterno nos amore atque cura, tanquam pater filios suos, prosequitur, deque necessariis omnibus prospicit.

Cur addis, Omnipotentem creatorem coeli & terrae?

Ad demonstrandam infinitam Dei majestatem & omnipotentiam, sapientiam justitiam, & bonitatem: quae in ipso creationis opere clarissime omnium manifestavit.

Dic nunc, quae verborum articuli
hujus sententia?

Credo, quod Deus me creavit, una cum omnibus creaturis: Quod corpus & animam, oculos, aures & omnia

omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat.

Ad hæc quod vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona, cum omnibus vitæ necessariis, copiosè & quotidie largitur, me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex mera sua paternâ ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi meritò debeo. Hoc certissimè verum est.

Quænam beneficia in explicatione Catechetica hujus articuli enumerantur?

Dr

Duo potissimum: 1. In genere de rerum omnium Creatione. 2. de providentia, sive rerum creaturarum conservatione.

(Hic explicandum, & postea ex discipulo querendum: Quibus verbis enumerantur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentia? An promereamur illa? Quid pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat Creare?

Creare, est aliquid ex nihilo, solius verbi jussione, producere.

Unde probas: Hominem unâ cum aliis creaturis à Deo conditum?

Ex ipsa historia creationis, ubi exertis verbis dicitur: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum: masculum & feminam creavit illos, Gen. 1. 27. conf. Gen. 5. 1.

Quænam & qualis est illa imago Dei?

Est aliud nil, quam JUSTITIA & SANCITAS vera, in qua primus homo conditus erat, Eph. 4. 24. consistens in summâ totius hominis perfectione omnium animæ & corporis virium rectitudine, in-

C

te-

Regi nyontatványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

tegritate, puritate ac cum lege divinâ conformitate.

Fuitne hæc imago Dei, ab Adamo in posteros propagata?

Minimè: sed per lapsum ejusdem amissa & horribili depravatione corrupta est.

Nullâ verò ratione in nobis restauratur?

Restauratur in hac vitâ inchoativè, reparatione Christi, atq; innovatione vite per Spiritum sanctum: in futurâ autem vitâ in electis perficitur consummativè.

Cur subjicitur explicationi hujus & seqq. articulorum, Hoc certissimè verum est?

Ad testificandam fidei hujus nostræ antiquitatem & immortalem certitudinem, de qua non quicquam dubitare debemus.

SECUNDUS ARTICULUS DE REDEMPTIONE.

Credo in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.

Pas-

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferos.

Tertiâ die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad cœlos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

Quæ est horum verborum sententia?

Credo; quod Jesus Christus verus Deus à Patre ante seculum genitus, idemque verus homo, natus ex Maria virgine, sit meus Dominus, qui me perditum & damnatum hominem redemit, & ab omnibus peccatis, à morte & potestate Satanæ liberavit; non quidem auro & argento, sed suo sancto & pretioso sanguine, suâq; immeritâ passione & morte: Ut ego essem ipsius proprius, & in ipsius regno,

C 2.

sub

sub ipso viverem, ac liberaliter servirem, in perpetuâ justitiâ & innocentia; perinde ac ipse à morte surrexit, vivit & regnat in æternum. Hoc certissimè verum est.

Quot membra continet hic articulus, ejusdemq; explicatio?

Duo potissimum: 1. De persona Domini nostri Jesu Christi:
2. De officio Christi.

I. DE PERSONA CHRISTI.

Quinam articuli agunt speciatim de personâ Christi?

Duo priora: Et in Jesum Christum Filium ejus unigenitum; Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu S. natus ex Maria virgine.

Quid igitur est Jesus Christus?

Jesus Christus est secunda persona Divinitatis, verus, nempe Deus, ab æterno à Patre genitus, idemq; verus homo, in tempore ex Maria virgine natus, unicus humani generis redemptor.

* Seu

* Seu:

Est Dei & Maria Filius, verus Deus à Patre ab æterno genitus, verus item homo ex Maria virgine natus; DOMINUS meus.

Quare appellatur Deus?

Jesus, hoc est, Salvator, dicitur ab Angelo quia ipse populum suum salvaturus erat ab omnibus peccatis, Matth. 1. 21. (& quia non est in alio quoquam salus, nec aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, Act. 4. 21.

Quare appellatur CHRISTUS?

Christus, hoc est, unctus, quia Spiritui sancto in Prophetam, Sacerdotem & Regem nostrum, præter mensuram unctus est, Joh. 3. 4. Act. 10. 11. Psal. 45. 8.

Quomodo probas Christum esse verum Deum?

Probo. 1. Quia in scripturis expressè & absolute vocatur Jehovah, Jerem. 23. 6. Esa. 45. 17. Hos. 1. 7. & Deus, Joh. 20. 29. Rom. 9. 5. 1. Joh. 5. 20. Esa. 35. 4.

Quia 2. est & vocatur filius Dei proprius, Rom. 8. 23. & unigenitus Dei filius, Joh.

C3

27

Regi nyontatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Joh. 1. 18. & aternus Patris filius. Psal. 2. 7.

Quia 3. epitheta & attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aternus, Prov. 8. 23. Joh. 1. 1. immutabilis, Heb. 1. 11. omnipotens, Matth. 18. 20. & 28. 20. omnipotens, Matth. 11. 27. omniscius, Joh. 2. 25, bonus, misericors, verax, justus. &c. teste scriptura passim.)

Quia 4. effecta & opera mere divina, propria virtute ad gloriam suam efficit, Joh. 1. 2. & 3. 19. Heb. 1. 10.

Quia 5. religiosus cultus adorationis merè divinus, ei tribuitur. Confer Psal. 97. 7. Heb. 1. 6. Rom. 4. 11. Phil. 2. 9.

Quæ & alia Christum vere, propriè & naturâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas Christum esse verum hominem?

Probo 1. Quia disertè, verè, & propriè appellatur Homo. Luc. 23. 47. 1. Tim. 2. 5.

Quia 2. definitio hominis ei competit.

Quia 3. essentialis hominis pars, (anima nimirum rationalis & corpus) ei attribuuntur, Matth. 28. 28. & 27. 28. & 26. 58. &c.

Et

Et 4. propria earundem passionum sive affectionum.

(Quales sunt proficere sapientiâ & ætate, contristar, i lachrymari, turbari, siti- re, esurire, defatigari, &c.)

Et 5. effecta atq; operationes humane.

(Quales sunt, intelligere, velle, eligere, loqui, docere, edere, bibere, ire, quiescere, pati, mori, &c.)

Quia & alia; Christum verè, propriè & naturâ hominem esse demonstrant.

Quod si Christus est verus Deus & verus homo, quò & quæ sunt in ipso natura?

Dua: Divina & Humana.

Annon verò etiam in Christo sunt duæ personæ?

Nequaquam: Unus enim est Dominus Jesus Christus, 1. Cor. 8. 6. & una hujus persona: duæ vero ejusdem sunt distinctæ naturæ inter se invicem unitæ.

DE UNIONE PERSONALI.

Quæ igitur & qualis est duarum in Christo naturarum unio?

Est unio personalis (quia in persona & λό-

C4

28

Regi ivomtatványok, Matice Slov. Martin:
/316.18.1/

ys facta, & in eadem utraq; natura subsistit.)

Quid est unio personalis?

Unio personalis est vera & perfecta humanitatis ex substantia Mariae virginis matris, in ipsam Filii Dei personam assumptio; ut sit una persona Θεὸς ὁ ἄνθρωπος (Deus & homo) absque naturarum confusione.

Factane est unio illa hypostatica absque ullâ communicatione?

Absit. Cum enim unio hac sit perfectissima, non tantum, subsistit in mutuâ ipsarum naturarum communicatione, tanquam propria sua forma; sed & ex eadem consequitur idiomatum sive proprietatum utriusque natura communicatio.

DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

Quid est communicatio Idiomatum?

Communicatio Idiomatum est (ex unione hypostaticâ orta) participatio propriorum divine & humanae naturae, facta in Christo Θεὸς ὁ ἄνθρωπος ab alterutra vel utraque natura simul denominatione.

Qua-

Qualis est ista communicatio?

Est vera ac realis, adeoque personalis: Qualis enim est unio, (juxta Nazianzeniregulam) talis etiam est. Idiomatum communicatio.

Estne verò una eademque communicatio hujus Idiomatum ratio?

Non: sed tria sunt ejusdem distincta genera sive gradus: Quorum 1. dicitur communicatio proprietatum.

2. Communicatio majestatis.

3. Communicatio apotelesmatum sive operationum officij.

Quodnam est PRIMUM GENUS communicationis Idiomatum?

Quando propria naturarum communicantur personae in concreto. Sic dicitur: Deus est passus. Filius Dei natus est ex muliere, Gal. 4. Filius Mariae, est ante Abrahamum, Joh. 8. 58. Christus universa condidit, Eph. 3. 9.

Quodnam est SECUNDUM GENUS?

Quando divina Majestas, gloria & potentia assignatur Christo secundum humanam naturam, per & propter unionem hypostaticam.

C 5,

stati.

Regi nyomatványok, Matice Slov. Martin:
/316.18.1/

staticam. Sic dicitur: Caro Christi est vivifica, Job 6. Sanguis Christi emundat, nps a peccato, 1. Job 1. 7. &c.

Quenam & qualis est ista majestas & gloria Christi donata?

Est vere divina, immensa & infinita. nimirum:

1. OMNIPOTENTIA.

(Matth. 28. 18. Data est mihi omnia potestas in celo & in terrâ.

Matth. 11. 24. Omnia mihi data sunt a Patre.

Hebr. 2. 8. Omnia subiecisti sub pedibus ejus, in eo enim quod omnia ei subjecit, Nil. Hilomisit, quod ei subiectum non sit.)

2. OMNISCIENTIA.

(Col. 2. 3. In Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientia & scientia.

Joh. 2. 25. Non opus erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Joh. 21. 17. Domine Tu scis OMNIA. Confer. Ela (1. 1.)

3. VIRTUS VIVIFICANDI.

(Joh.

(Joh. 6. 51. Ego sum panis vivificus. Si quis manducaverit de hoc pane, vivet in aeternum. Et panis, quem ego dabo, CARO mea est.

Ibid. v. 54. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam aeternam.

Joh. 5. 26. Sicut pater habet vitam in seipso, ita & Filius dedit vitam in seipso: Idem quia Filius hominis est, ibid. v. 27.)

4. Potestas remittendi peccata, & judicium faciendi.

Matth. 9. 6. Filius hominis habet potestatem remittendi peccata in terrâ.

Joh. 5. 27. Pater dedit potestatem Filio judicium faciendi, quia Filius hominis est.

Act. 17. 31. Deus statuit diem, in quo judicaturus est orbem in iustitia, per virum, per quem decrevit, postquam suscitavit eum de mortuis. Confer. Matth. 25. v. 31.

5. CULTUS ADORATIONIS.

Phil. 2. 19. Deus exaltavit Christum ac donavit ei nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu flectatur omne genu caelestium, terrestrium & inferorum; omnisq.

C6

lin-

Regi IV. omnia tva nyok, Matice Slov. Martia:
/316.18.1/

lingua confiteatur, quod Dominus sit Jesus Christus in gloriam Dei patris.

Hebr: 1. 6. Adorant eum omnes Angeli Dei Conf. Psal 72. 11. Apoc. 5. 12.

6. OMNIPRESENTIA, &c.

Matth. 18. 20. Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo. Ego sum in medio eorum.

Matth. 28. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

Eph. 4. 10. Ascendit Christus super omnes caelos, ut impleret omnia. Conf. Eph. 1. 22. 20. 21.]

At secundum quam naturam haec ipsa divina majestas Christo data?

Data est Christo secundum humanam naturam.

Illud ipsum demonstra?

Demonstro. in ea bac & inconcussa totius orthodoxae antiquitatis regula. Quaecumque scriptura dicit Christo data esse in tempore illa de Christo non secundum Divinitatem,

tem, sed assumptam humanitatem intelligenda sunt. Athanasius, Cyrillus, Theod. Balsi &c.

Quodnam est TERTIUM GENUS communicationis Idiomatum?

Quando actiones officii tribuuntur Christo non secundum unam tantum sed secundum utramque naturam. Sic Christus dicitur noster Mediator, Propheta, Sacerdos, Redemptor, Salvator, Rex, Dominus, &c. Una igitur & eadem est utriusque naturae, in actionibus his officii, ratio?

Non: sed, juxta regulam Concilii Chalcedonensis: Utraque natura in Christo agit, cum communicatione alterius, quod cuiusque proprium est.

Si igitur Christus actiones officii secundum utramque naturam perficit, ergone etiam secundum utramque naturam Mediator noster erit?

Omnino secundum utramque divinam & humanam naturam: quia disertus ipsum scriptura testimonio comprobatur.

Cedo testimonia aliqua, quibus probes, Christum esse Mediatorem secundum divinam naturam?

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin:
/316.18.1/

Gal. 4. 5. *Misit Deus FILIUM SUUM* natum ex muliere, factum sub lege, ut, qui sub lege essent, redimeret.

1. Joh. 1. 7. *Sanguis Jesu Christi, FILII DEI*, emendat nos ab omni peccato.

1. Joh. 3. 8. *In hoc apparuit FILIUS DEI*, ut dissolvat opera Diaboli.

[Confer Rom. 10. 5. & 8. 32. 2. Cor. 5. 19. Jerem 36. 6. & 33. 16. Ela. 35. 4. Ose. 11. 7. Act 10. 28.]

Profer testimonia Christum esse Mediatorem nostrum secundum humanam naturam?

Gen. 3. 15. *SEMEN MULIERIS* conteret caput serpentis.

Luc. 9. 57. *Filius HOMINIS* non venit animas perdere, sed salvare.

1. Tim. 2. 5. *Unus Deus, unus & mediator Dei & hominum. HOMO* Christus *JESUS*, qui dedit semetipsum pretium redemptionis pro omnibus.

[Confer, Heb. 2. 14. Heb. 4. 25. &c.]

II. DE OFFICIO CHRISTI.

Quidnam est officium Christi?

Of.

Officium Christi est, nos in peccatis nostris liberare: caelesti suo patri reconciliare: nos regere, tueri & tandem aeternum salvare.

Quotuplex est illud officium Christi?

Triplex: Propheticum, Sacerdotale & Regium

Quodnam est officium Christi

Propheticum?

Est, quo Christus nobis caelestis sui patris voluntatem revelat, & nos ad salutis viam informat.

Quodnam est officium Christi

Sacerdotale?

Est, quo perfectissimam legi divina obedientiam praestitit, seipsum pro totius mundi peccatis hostiam obtulit, & perpetuo pro nobis apud Patrem caelestem intercedit.

Quodnam est officium Christi Regium?

Est, quo omnia in caelo & in terra potenter gubernat, in primis vero Ecclesiam suam regit ac defendit.

Quotuplex est regnum Christi?

Triplex 1. Regnum Potentiae (Generale dominium super omnes creaturas in caelo & in terra.)

2. Re.

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.18.1/

2. Regnum Gratiae: (*specialis operatio misericordiae & gratiae in Ecclesia*)

3. Regnum Gloriae: (*plenaria caelestis beatitudinis possessio, ubi Christus electos resuscitados caelesti gloria coronabit, ut in aeternum cum ipso vivant & regnent*)

Quale est regnum Christi:

Non est mundanum Joh. 18. 36. sed Spirituale; (*quia virtute verbi in hac vita perficitur. 2. Corinth. 10. 45.*) & Aeternum; (*quia regni ejus non erit finis. Luc. 1. 33 Dan. 2. 44.*)

DE STATU EXINANITIONIS.

Anne Christus hoc suum Officium pari semper modo administravit?

Non. Symbolum namq. Apostolicum & scriptura meminit duorum distinctorum Statuum; Exinanitionis & Exaltationis.

Quinam est status Exinanitionis?

Est visibilis Christi in his terris conversatio, quâ divinâ sese maiestate secundum humanitatem abdicavit. & formâ servi assumptâ obediens factus est, usq. ad mortem crucis, Phil. 2. 6. 7. 8.

Qui-

Quibus Symboli Apostolici verbis status Exinanitionis exprimitur?

His præcipue. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

Cur Christus passus, crucifixus & mortuus est?

Ut sancto suo ac precioso sanguine, suâq. immeritâ passionem & mortem, me perditum ac damnatum hominem redimeret, & ab omnibus peccatis, à morte, potestate Satana; & damnatione aeterna liberaret.

* Cur verò redimit & liberavit?

Ut ego essem ipsius proprius, & in regno ipsius sub ipso viverem, ac in vera fide justitia & morum innocentia, ipsa perpetuo inservirem.

Cur sepultus est?

1. Ut verè ipsum mortuum esse constaret:
2. ut nostra sepulchra in dormitoria consecraret, ad subsequendam resurrectionem vitam.

Cur descendit ad inferos?

Ut inferis se victorem diaboli, inferni, omniumq. bestiarum infernalium, demonstraret,

Regi nyoma tványok, Matica Slov. Martini:
/316.18.1/

ret; de iisdemq; potentissime triumpharet.
Ose. 13. 14. 1. Cor. 15. 55. Eph. 4. 10.

Quinam est status exaltationis?

In quem Christus à mortuis resuscitatus,
per ascensionem suam in celos ad dextram
majestatis Dei euectus, regit & gubernat o-
mnia in celo & in terra, Marc. 16. 19. Luc.
22. 69. Act. 1. 9. &c.

Quibus verbis Symboli Apostolici, status
Exaltationis exprimitur?

Hic: Tertia die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad celos, sedet ad dextram Patris.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos

Cur Christus tertiâ die à mortuis resurrexit?

Ut 1. demonstraret se pro peccatis nostris
satis fecisse. veramq; justitiam nobis acqui-
visse, Rom. 4. 25.

Ut 2. tandem & nostra corpora in novis-
simo die resuscitaret, omniumq; beneficiorum,
regni & gloria sua coheredes nos redderet.
Joh. 11. 25 & 14. 3. 1. Cor. 15. 21. Rō. 8. 11.

Cur ascendit ad celos?

Ut ad dextram Patris sederet & officium
mediatoris & interpellatoris pro nobis apud
eundem obiret, Rom. 8. 34.

Ubi

Ubi & quale est illud celum, in quod
Christus ascendit?

Ubi, & quale hoc celum sit, & quomodo
corpus Domini in celo sit, curiosissimum &
super vacaneum est quærere. tantummodo in
celo esse credendum est, Aug. c. 6. de fid. &
symb: Oculis enim non vidit, auris non au-
divit, neq; in cor hominis ascendit, Esa. 64. 4.
1. Cor. 2. 9.

Quid intelligitur per dextram Dei, ad
quam Christus confedit?

Intelligit Scriptura per eandem aliud nil,
quàm aternam ac verè infinitam **POTEN-
TIAM ac MAJESTATEM DIVI-
NAM**, per quam omnia operatur, regit &
implet. (Vide Psal. 77. 11. & 118. 16. Exod.
15. 6. Esa. 43. 13. unde etiam dicitur *dextra
majestatis*, Heb. 1. 3. & *virtutis*, Mat. 26. 69.)

Quid significat: Sedere ad dextram Dei?

Sedere ad dextram Dei nihil aliud est,
quàm infinità ac aternà majestate & virtu-
te omnes creaturas & opera manuum Dei,
potenter & gubernare ac regere vi unionis
personalis, & qua hanc secuta fuit, exalta-
tionis,

Regi in omnia tempora, Matice Slov. Martini:
/316.18.1/

tionis, Psal. 100. 1. Cor. 15. 25. Ephes. 1. 21.

Secundum quam naturam Christus exaltatus est ad dextram Dei?

Secundum eam naturam, secundum quam natus passus, crucifixus, mortuus & sepultus resurrexit, ad cælos ascendit & exaltari potuit.

(Id enim series articulorum fidei ad oculum demonstrat.)

Atqui secundum assumptam humanam naturam tantum, hæc omnia & singula Christo competunt.

* Credin' igitur Jesum Christum redemptorem tuum, qui in cælos ascendit, tibi in terris præsentem esse posse?

Omnino. Credo id ipsum toto corde, quoniam Dominus meus Jesus Christus verus Deus & homo, Dominus super omnia, mecum est juxta promissionem suam, & cum omnibus credentibus. Item meus etiam Dominus & Rex est, qui sicut me liberavit, ita me etiam regit ac tuetur. & tandem aliquando cum omnibus credentibus, in æternum suum regnum suscipiet.

At

At in Symbolo dicitur, INDE venturus est judicare vivos & mortuos?

Vocula INDE non denotat localem Christi in cælo inclusionem, sed indicat Christum Salvatorem nostrum in formâ visibili cælo reversurum Act. 1. 11. & cum gloriâ ac maiestate summâ vivos ac mortuos judicaturum esse, Matth. 25. 31.

Credis igitur, certò judicium vivorum & mortuorum futurum.

Maximè credo, quia indubitatis Scripturæ sacre testimoniis hoc ipsū demonstratur

Psal. 9. 9. Dominus paravit ad judicium thronum suum, & ipse judicabit orbem terræ in aequitate:

Act. 17. 31. Diem statuit Dominus, in quo judicaturus est orbem injustitiâ, per eum virum, per quem decrevit.

Rom. 14. 10. Omnes sistemur ante tribunal Dei.

Hebr. 9. 27. Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium.

Act. 10. 42. Christus constitutus est iudex à Deo vivorum & mortuorum.

(Con:

Regi nyomtatványok, Matice Slov. Martini:
1316. 18. 1.

(Confer cum his Dan: 7. 9 10 13. Matth: 25. 31. 1. Thess: 4. 13. epist: Jud: v. 14. 15. Apoc: 20 11.)

Cur verò iudicium hoc instituetur?

Ut unusquisque referat, quæ in corpore suo fecit, sive bonum sive malum. 2. Cor: 5. 10.

TERTIUS ARTICULUS DE SANCTIFICATIONE.

Credo in SPIRITUM SANCTUM;
Sanctam Ecclesiam, Catholi-
cam; Sanctorum communionem;
Remissionem peccatorum;
Carnis resurrectionem;
Et vitam æternam; Amen.

Quæ est horum verborum sententia?

Credo, me propriis rationis
meæ viribus, JESU CHRISTO Do-
mino meo fidere, aut ad eum ac-
cedere nullo modo posse.

Sed Spiritus sanctus per Evan-
gelium me vocavit, suis donis illu-
mi-

minavit, in recta fide sanctificavit
& conservavit:

Quemadmodum solet totam
Ecclesiam vocare, congregare, san-
ctificare, & in Jesu Christo per ve-
ram ac unicam fidem conservare:

In qua Ecclesia mihi & omni-
bus Christianis omnia peccata
quotidiè benignè remittit, & nos
omnes in extremo die à morte re-
suscitabit, ac mihi & omnibus in
Christum credentibus vitam æter-
nam dabit. Hoc certissimè verum
est.

Quot membra continet hic articulus?

Continet præcipuè quinq;

1. De Spiritu sancto.
2. De Ecclesia Catholica.
3. De remissione peccatorum.
4. De carnis resurrectione.
5. De vita æterna.

Regi nymtatvnyok, Matice Slov. Martini:
/316.18.1/

I. DE SPIRITU SANCTO.

Quibus verbis articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum sanctum.

Cur dicis CREDO in Spiritum sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis, procedentem ab aeterno à Patre & Filio; atq; sic verum Deum, in quem solum credendum, & qui solus invocandus, Deut. 6. 12.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse Deum?

Probo 1. Quia in scripturâ expresse & absolutè vocatur Jehovah Deus.

(Confer vers. 2 & 3. 2. Sam. 23. Esa: 1. 2. 10. Act. 28. 26. 1. Pet. 1. 21. item Act. 5. 3. 4. & 1. Cor. 3. 16.)

Quia 2. attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aternus, Heb. 9. 14. omniprensus, Psal. 1. 39. 11. omniscius, 1. Corinth. 2. 10. verax, Joh. 14. 17. liberrimum agens, 1. Cor. 11. 11.)

Quia 3. à Patre Filioq; ab aeterno immutabiliter procedit.

Quia

Quia 4. Patri & Filio est ὁμοούσιος, hoc est, ejusdem cum utroq; essentia.

Quia 5. opera mare divina propriâ virtute efficit.

(Qualia, creatio, Gen. 1. 3. Psal. 33. 6. conservatio, Joh. 3. 3. 4. futurorum prædictio, 2. Pet. 1. 21. regeneratio, Joh. 3. 6. renovatio, Tit. 5. 5. invocatio, Rom. 8. 15. &c.)

Quia deniq; 6. cultus & honor vere divini ei tribuuntur.

Qua & aliâ, Spiritum sanctum verè & propriè & naturâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas, Spiritum sanctum esse personam, à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distincte in Symbolo profitemur, nos credere in Deum. 1. Patrem, 2. Filium, 3. Spiritum sanctum.

2. Quia sc. ut personam à Patre & Filio distinctam, in baptismo Christi manifestavit, Matth. 3. 16. Joh. 1. 32.

3. Quia discretè à Christo paracletus ALIUS dicitur, Joh. 14. 16. Ergo & aliâ.

D

lia.

Regi ivomtatványok, Matice Slov. Martia:
/316.18.1/

lia, à Patre & filio distincta, persona erit.

Quomodo probas Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere?

Quod à Patre procedat, disertis verbis asseritur, Joh. 15. 26. Quod verò etiam simul à Filio procedat, probatur inter alia: Quia dicitur Spiritus Filii Dei, Galat. 4. 6. Spiritus Christi, Rom. 8. 9. Spiritus oru & labiorum Christi, 2. Thess. 2. v. 8. Esa. II. 14. & ab ipso etiam Filio mittitur, Joh. 15. 26. & 16. 7.

Cur verò Spiritus sanctus appellatur SPIRITUS?

Spiritus appellatur, quia verè est essentia divina, spiritualis incorporea.

2. Quia intra simplicissimam divinitatis essentiam à Patre & Filio ineffabiliter spiratur.

3. Quia spirituales motus in cordibus hominum excitat.

Cur appellatur Spiritus SANCTUS?

Sanctus dicitur 1. quia ipse essentialiter sanctus est.

2. Quia vera sanctitatis auctor est, omnesq; electos verè sanctificat.

Quo-

Quomodo verò opus hoc sanctificationis Spiritus sanctus perficit?

Ecclesiam in terra vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in Jesu Christo per unitatem ac veram fidem conservat.

Ergo nemo suis viribus in conversione ad Deum quicquam effecerit?

Nihil quicquam: idè namq; credo me propriis rationis meae viribus Jesu Christo, Domino meo fidere, aut ad eum accedere & pervenire nullo modo posse.

Quare hoc?

Quia per lapsum primorum nostrorum, parentum, omnes intellectus & voluntatis nostrae vires usque adeò deperditae sunt, ut non simus idonei cogitare aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis, 2. Cor. 3. v. 5.

* Unde ergo conversio ad Deum & fides in Jesum Christum provenit?

Donum est Spiritus sancti gratuitum, qui suà operatione hanc ipsam in nobis perficit.

Quibus autem mediis Spiritus sanctus eandem in nobis perficit?

Per sacrosanctum verbum & Sacramenta: per Evangelium enim nos vocat, suis donis

D 2

illu-

Regi ivomta tványok, Matice Slov. Martia:
/316.18.1/

illuminat, rectâ fide sanctificat & conservat.

II. DE ECCLESIA.

Quibus verbis articulus de Ecclesia proponitur?

Credo Ecclesiam sanctam, catholicam, Sanctorum communionem.

Cur dicis Credo Ecclesiam?

Quia firmiter statuo, Deum ministerio verbi & Sacramentorum sibi semper in hoc mundo Ecclesiam colligere, eandemq; usq; ad finem mundi conservare velle. Esaiæ, 55. 10. & 59. 21. Matth: 16. & 28. 19. Joh. 10. 16.

Quid est Ecclesia?

Est cœtus hominum vocatorum visibilis, amplectentium verbum Dei, & recte utentium sacramentis.

Cur dicitur Ecclesia SANCTA?

Sancta dicitur, quia 1. Christus eam sanguine suo sanctificat. Ephes 5. 26.

2. Quia ejusdem merito sanctificatur per verbum sacramenta & fidem.

3. Quia operibus sanctitatis & iustitiæ Deo servit. Luc. 1. 75.

4. Quia

4. Quia occupatur exercitiis, sanctis, cultus divini & charitatis Christiana.

Cur dicitur CATHOLICA?

Catholica dicitur, quia 1. in universo mundo ex quorumvis hominum genere colligitur.

2. Quia Catholicam doctrinam Prophetarum, Christi & Apostolorum unanimi consensu proficitur & approbat; Quo sensu & CHRISTIANA dicitur & APOSTOLICA.

Cur dicitur SANCTORUM COMMUNIO?

Quia in Ecclesia Catholica una & eadem est sanctorum communio 1. doctrina & fidei. 2. Sacramentorum baptismi & cœna dominice 3. Corporis mystici, cujus caput Christus est 4. Spiritus. 5. Spei vitæ æternæ. Ephes. 4. v. 3. & seqq.

Quæ sunt veræ & infallibiles notæ hujus sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ?

Sunt potissimum duo. 1. Pura verbi Dei prædicatio.

2. Legitima sacramentorum à Deo institutorum dispensatio.

D 3

Qua-

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martine:
/316.18.1/

Quare hoc?

Quia ha ipsa 1. veram Ecclesiam certis demonstrant.

2. Eidem soli & semper conveniunt.

3. Eandem ab aliis quibus vis catibus distinguunt.

4. Ab eadem denique separari nequeunt. Annon & Antiquitas, Amplitudo, Miracula, &c. sunt notæ Ecclesiæ?

Non. Quia hæc etiam aliis sectis & impiis catibus convenire possunt.

III. DE REMISSIONE PECCATORUM SEU JUSTIFICATIONE.

Cur dicis in Symbolo, Credo remissionem peccatorum?

Quia certò statuo, me coram Deo meis viribus aut operibus justificari non posse, sed remissionem peccatorum gratuito per fidem Jesu Christi condonari. Ubi enim peccatorum remissio, ibi vera est justificatio.

Quid est justificatio?

Justificatio est actio Dei, quâ hominē peccatori verè in Christum credenti, ex gra-

tuità suâ misericordiâ, propter meritum Christi, peccata remittit, & ad vitam æternam acceptat, Rom. 3. 24. & seqq. & 4. 4. 5. Gal. 2. 3. &c.

Quomodo ergo coram Deo justificaris & salutem æternam consequeris?

Non ex operum meritis, aut Justitiâ aliquâ inbarente & infusâ: sed solâ Dei gratuita misericordiâ, per & propter solius Christi meritum, verâ cordis fiduciâ apprehensum, & mihi applicatum.

* Seu:

Per sacrosanctam obedientiam, passionem item & mortem Domini & Redemptoris mei (Jesu Christi) non per ulla opera alia. Id quod indubitatâ fide statuo, & in eodem omnem cordis mei fiduciam colloco.

Quibus scripturæ testimoniis id ipsum probas?

Inter quamplurima alia his imprimis: Eph. 2. 8. Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus.

Rom. 3. 28. Arbitramur hominem, D 4 justum.

Regi IV. omata tványok, Matice Slov. Martie:
/316.18.1/

justificari **PER FIDEM. SINE** operibus legu.

2. Tim: 1. 9. *Deus salvavit nos, NON ex operibus nostris, sed ex gratia.*

Qui verò & solâ gratiâ Dei, & solo merito Christi & solâ fide qui itidem verbo & sacramentis, justificari dicimur?

Justificamur 1. gratuita, Dei misericordia, tanquam causa efficiente procreante.

Justificamur 2. merito Christi, tanquam causa sola meritoria.

Justificamur 3. fide sola: tanquam causa instrumentali & organo salutem apprehendere.

Justificamur denique 4. verbo & sacramentis, tanquam organo salutem partim offerentibus, partim obsignantibus.

DE CARNIS RESURRECTIONE.

Cur dicis, **CREDO** carnis resurrectionem?

Quia nullo rationis meo sensu intelligere possum, sed solum juxta promissiones divinas, indubitatâ fide resurrectionem mortuorum, expecto.

Sed

Sed cur solius **CARNIS** resurrectionem credis?

Quia illud propriè resurget, quot cecidit. Atqui solum corpus siue caro cecidit. Ergo solum etiam corpus siue caro resurget. Anima enim cum sit immortalis, Matth. 10. 28. propriè neq. mori neq. surgere poterit.

Quibus scripturæ testimoniis probas, certò resurrectionem carnis & mortuorum futuram?

Joh. 19. 24. *Scio quod redemptor meus vivit: & in novissimodie de terra resurrexurus sum, & rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum.*

Esa: 26. 9. *Vivent mortui tui, & cum corporibus suis resurgent.*

Joh: 5. 12. 29. *Veniet hora, in quâ omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei & prodibunt: qui bona fecerunt, ad resurrectionem vitæ; qui verò male fecerunt, ad resurrectionem judicii.*

Joh. 11. 25. *Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.*

D 5.

Qui.

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.1/

Quinam sunt resurrecturi?

Omnes omnino homines, quot quot à principio mundi vixerunt, & ad finem ejus vivent, cujuscunque sint sexus, ætatis & status: sive boni sive mali, sive justi sive injusti, Matth. 25. 32. Joh. 5. 28.

Quo discrimine resurgent?

Illi, qui bona egerunt, prodibunt ad resurrectionem vitæ æternæ. Qui vero mala egerunt, ad resurrectionem judicii & ignominis æternæ, Joh. 5. 18. Dan. 12. 2.

V. DE VITA ÆTERNA.

Cur dicis CREDO vitam æternam?

Quia eandem rationis meæ sensibus non percipio, sed ex solo verbo Dei, indubitata fide certo futuram esse statuo.

Unde probas esse vitam æternam?

Ex immotis scripturæ testimoniis:

Matth. 25. 46. Ibunt justi ad vitam æternam.

Dan. 12. 2. Evigilabunt alij ad vitam æternam.

Joh. 10. 28. Ego vitam æternam do eis.

Heb.

Heb. 13. 14. Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

Quinam & qualis erit status vitæ æternæ?

Erit in eadem sempiterna beatitas, conjuncta cum inenarrabili gaudio, gloriâ & felicitate, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit nec in cor hominis descendit, 1. Cor. 2. 9. Esa. 64. 4.

Quibus verò gloriosa hæc vitæ æternæ felicitas destinata est?

Solis fidelibus, si verâ fide ad finem usque perseverantibus, Matth. 20. 23. His enim regnum per electionem Dei ab æterno paratum est, Matth. 25. v. 34.

DE ELECTIONE AD VITAM ÆTERNAM.

Quid igitur est electio Dei?

Est actio Dei, quâ juxta propositum voluntatis suæ, ex merâ suâ gratiâ & misericordiâ, in Christo salvos facere constituit, omnes perseveranter in Christum credituros, in laudem gloriæ gratiæ suæ, Ephes. 1. 4. & seqq. 2. Thessal. 2. 13. 2. Tim. 1. 9. Rom. 8. 30. & 9. 11. &c.

D 6

Qu

Regi újontatvényok, Matice Slov. Martini:
/316.ig.j/

Quale est illud propositum Dei, secundum quod credentes in Christum salutare decrevit?

Non est absolutum sed ordine, certo sic determinatum, ut omnes salutis nostrae causae & media, sub suo complexu contineantur.

Quanam tunc ista salutis causae & media?

Est: 1. Infinita Dei misericordia. 2. Infinitum Christi meritum per Evangelium annunciandum. 3. fides salvifica in Christum perseverans.

Annōn verō haec salutis media ad omnes omnino homines pertinent?

Maxime. Vult enim 1. Deus serio OMNIUM misereri.

Rom: II, 32. Vult OMNES salvos fieri. 1. Tim: 2, 4. nec ULLOS perire. 2. Pet 3, 9.

2. Christus est propitiatio pro peccatis nostris: Non autem pro nostris tantum, sed pro TOTIUS MUNDI: 1. Joh: 2, 2. & est salvator OMNIUM. Maxime verō filium. 1. Tim: 4, 10.

3. Omnes enim ad beneficia Christi serio communicandi studio invitantur. Matth: II,

28. & Evangelium pradicatur, OMNI CREA-

CREATURAE. Marc: 16, 16. hoc sine, ut OMNES UBIQUE resipiscant. Act: 17, 30. & ut ad agnitionem veritatis perveniant. 1. Tim: 2, 4.

Qui sit ergo, quod non omnes & singuli homines, quibus haec salutis media destinata sunt & quae ad vitam aeternam eliguntur?

Fit hoc ideo, quia hos ipsos Deus non simpliciter & absolute eligere decrevit, sed DETERMINATE; hoc ordine, ut per Evangelium in Christum credant, & verā in ipsū fide salventur. At quia plurimi non credunt, fit ex consequenti, ut tantum illi, qui perseveranter in Christum credant, & sic pauci sint electi. Matth: 22, 14. Marc: 16, 10.

Verum qui hoc fit, quod non omnes ex Evangelio fidem concipiunt, & in Christum credunt?

Proprio haec fit ipsorummet vitio, quia sponte suā verbum pradicatum CONTEMNUNT ac RESPUUNT, & sic operationi Spiritus sancti variè RESISTUNT. Vide Luc: 8, 12. & 14, 16. Act: 13, 46 & 7, 5. Luc: 7, 30.

D7

Sed

Regi IVomta tványok, Matice Slov. Martini:
1316.12.1/

Sed qui & hoc fit, quod plerique reproban-
tur & damnatur?

Fit & hoc propria ipsorum culpa impeni-
sentia & incredulitate. Qui enim non cre-
dit, damnatur, Matth. 16. 16. & ira Dei ma-
net super ipsum, Joh. 3. 39.

DE INFERNO ET PURGATORIO.

Quæ erit incredulorum & damna-
torum poena?

Vivi mittentur in stagnum ignis arden-
tis sulphure, Apoc. 19. 20. ubi horribilia tor-
menta animo & corpore patientur, Luc. 16.
24. & poenam luent interitum æternum, 2.
Thess. 19.

Quid ergo de purgatorio infernali statuas,
quo Pontifici singunt animas defunctorum ab
omni peccatorum labe plenè expurgari,
ut puræ in cælum ingredi possunt?

Statuo esse purum putum figmentum.
Scriptura sacra plane incognitum.

Ea siquidem duorum, tantum meminis-
se locorum; in qua anime defunctorum trans-
ferantur; Cæli scilicet & inferni.

Anima impiorum viventes in infernum.

de.

descendant, Psal. 55. 16. ubi nulla ipsis spes
est, Prov. 11. 17. Justorum vero anima in
manu Dei sunt, ubi tormentum illas non tan-
get, Sap. 3. 1. transferunt e morte in vitam,
& in iudicium non veniunt, Joh. 5. 24.

DE III. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPITE;

ORATIONE DOMINICA.

Quodnam est tertium doctrinæ
Catechetice caput?

Oratio Dominica.

Quid est Oratio Dominica?

Est brevis invocandi Deum formula, ab
ipso Christo nobis tradita: continens summa-
tim omnia, vita huic præsentis & futura ne-
cessaria.

Cur dicitur DOMINICA?

Quia hac precandi formula ab ipso DO-
MINO nostro Jesu Christo primùm nobis
prescripta & demandata est, Matth. 6. 5.
LUC. 11. 12.

Quo-

Regi nyontatvanyok, Matrica Slov. Martini:
/316.18.1/

Quot membra generatim continet hoc,
de Oratione Dominica caput?

Duo: 1. in genere de oratione siue invoca-
tione docet:

2. Formulam Orationis Dominica per
partes suas speciatim explicat:

Quid est invocatio?

Est cultus, quo vivum & verum Deum
verâ fide per Jesum Christum mediatorum
invocamus, cum pro impetrando bonis neces-
sariis, tum pro acceptis glorificamus & ipsi
gratias agimus.

Quis igitur est invocandus?

Unus & solus vivus & verus Deus, qui
est Pater, Filius & Spiritus sanctus, unus in
essentia, trinus in personis.

Quare hoc?

Quia 1. solus verus ille Deus expressè in
scripturis jubetur religiosè adorari seu in-
vocari, Deut: 6. 14. Matth: 4. 10. & 6. 4.

Quia 2. solus ille est omnium bonorum
autor, Jacob: 1. 5. & solus vult ac potest o-
mnium gemitus exaudire, & ubiq; ex omni-
bus periculis nos liberare, Psal: 91. 15.

Quia:

Quia 3. solum bene verum Deum omnes
sancti semper invocant, Gen: 18. 28. Exod:
32. 11. Jud: 11. 38. 2. Sam: 23. 1. &c.

Suntne etiam Angeli & Sancti demor-
tui invocandi?

Minimè. 1. Quia de invocatione angelo-
rum & sanctorum in scripturis 1. nullum
habemus expressum mandatum. 2. nullum
promissionem. 3. nullum verè piorum exem-
plum.

II. Quia angeli & Sancti nec possunt ge-
mitus cordium exaudire, nec ubiq; in peri-
culis adesse, nec misericorditer invocantes
liberare.

Quis igitur honor reliquis ipsorum
Exhibendus?

Ossa & reliqua ipsorum, ad exempla ve-
terum Sanctorum, sunt honeste sepelienda
& in cubicula sua, in terram recondenda.

Num & imagines & statuæ Sancto-
rum venerandæ?

Minimè gentium. Ethnica enim est ido-
latria, adorare lignum & lapides, & id,
quod nec videre, nec audire, nec ambulare,
nec opitulari potest: Quæ tanquam abomi-

natio

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martia:
/316.18.1/

natio in scriptura ubiq³ damnatur. Psal. 115. 4 & seqq. & 135. 13. 16 Sap. 13. 17. Bar 6. 3. &c. [Nec obstat, quod Pontificii prætendunt, se inferiori gradu cultus venerari statuas & imagines.]

Nam scriptura unum tantum cultum divinum novit & præscribit, qui ad primam tabulam pertinet, & soli Deo debetur, ceteros omnes, quocunq³ nomine appellentur falsos & idololatricos proclamat, nec ullos gradus divini cultus agnoscit.

Quænam à Deo in oratione petenda?

Omnia, quæ Dei gloriam & nostram salutem concernunt, sive bona spiritualia, sive corporalia.

Quæ vocas bona spiritualia?

Quæ ad animæ salutem & vitæ æternæ consecutionem sunt necessaria; Qualia sunt, remissio peccatorum, gratia Dei, fides, justitia, renovatio, gubernatio Spiritus sancti, constantia in fide, perseverantia in adversis, &c.

Quæ vocas bona corporalia?

Quæ ad corporis incolumitatem & vitæ
hujus

hujus conservationem sunt necessaria: Qualia sunt; bona valetudo, divitiæ, eruditio, sapientia, pulchritudo, victus, amicitus & infinita alia.

Annè utraq³ eodè modo sunt expetenda?

Non sunt: Spiritualia enim à Deo petenda sunt sine omni exceptione & conditione (quia simpliciter ad justitiam & salutem sunt necessaria.)

Corporalia verò certa quapiam conditione petenda sunt. (quia non simpliciter ad salutem sunt necessaria.)

Quænam est ista conditio?

Ut Deus ea nobis largiatur, secundum voluntatem suam, si 1. ad divinam gloriam illustrandum, & 2. ad salutem nostram, vel proximi promovendam pro futura sunt.

PRO QUIBUS est orandum?

Cum pro nobis ipsis, tum pro aliis promissis hominibus (sive amicis, sive inimicis; sive piis, sive impiis; sive sanis, sive aegrotis; in primis autem pro domesticis fidei.)

Annè & pro defunctis de mortuis

est orandum?

Neutrum.

Neutiquam. Quia 1. nullum ejus rei habemus in scripturis preceptum. 2. Nullam promissionem. 3. Nullum exemplum.

Quomodo est orandum?

1. *In nomine Christi. Joh: 16. 29.*
2. *In vera fide. Matth: 21. 22.*
3. *Absq; hesitatione. Jacob: 1. 7. 1. Joh: 5. 10.*
4. *In spiritu & veritate. Joh: 4. 23.*

Quando & quo tempore est orandum?

Omnitempore. Ephes: 6. 18. quoties necessitas in die tribulationis exegerit. Esa: 26. 16. 17.

Ubi & quo in loco orandum?

In omni loco. 1. Tim: 2. 4. etiam in cubiculo, clauso ostio, in abscondito. Matth: 6. 8.

Quo sermone orandum?

In puelicis sacris conventibus, non exotico sermone orandum est, sed materno seu popolare, qui à vulgo & toto cœm possit intelligi, in totius Ecclesie edificationem (id quod Apostolus exortus verbis precepit. 1. Cor: 4. 5. & seqq.)

Quo Gestu orandum?

Cer.

Certum in orando gestus in scriptura non prescribitur, sed indifferens relinquitur, pro cuiusvis devotione, juxta Sanctorum exempla.

Suntne inter orandum genua flectenda ad nomen JESU?

Sunt. Quia 1. gestus iste in scriptura passim commendatur, cœu pietati & invocationi consentaneus, Dan: 7. v. 10. Luc. 22. v. 41. Act: 20. 36. & 21. v. 5.

Quia 2. Paulus expressè dicit: Omnia genua in nomine JESU flectenda esse, Phil: 2. v. 10.

Rectenè fit, si quando ad nomen JESU de tracto pileo caput aperitur?

Quidni rectè? est enim externa ceremonia, quâ interiorem devotionem & reverentiam cordis erga ipsum Salvatorem nostrum Christum, cui sacrosanctum hoc nomen competet, ipso opere declaramus.

Num & inter precandum, Christianis licitum est adhibere signum crucis?

Antiquâ factum illud Ecclesia consuetudine; 1. memoriam crucis & passionis Christi. 2. in testimonium fidei suæ in Christum.

Cer.

Regi nyomta tvenyok, Matrica Slov. Martius:
/316.18.1/

crucifixum. Hoc igitur sine etiamnum ob-
servare Christianis liberum est. Absit au-
tem superstitio, ne effecta solius mortis Chri-
sti propria signationi huic externa tribuan-
tur.

DE ORATIONE DOMINI-
CA IN SPECIE, EJUS-
demq; partibus.

Recita nunc formulam precationis
Dominicæ:

Pater noster qui es in coelis.

1. Sanctificetur nomen tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in coe-
lo, ita & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie.
5. Et remitte nobis debita no-
stra, sicut & nos remittimus debi-
toribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentatio-
nem.
7. Sed libera nos à malo.

Quia

Quia tuum est regnum & po-
tentia & gloria, in secula seculo-
rum, Amen.

Oratio Dominica quot habet membra?

Tria: 1. Præfatiunculam, 2. Petitiones
ipsas, numero septem, 3. Clausulam.

Quæ sunt verba Præfatiunculæ?

Pater noster qui es in coelis.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus amanter nos hanc præfa-
tiuncula invitatur, ut verè credamus,
eum nostrum verum patrem, nos-
que ejus veros filios esse: ut eum
confidentius plenâ fiduciâ invoce-
mus, quemadmodum videmus li-
beros certâ fiduciâ aliquid à paren-
tibus suis petere.

Quem intelligis voce PATRIS?

Per Patrem hic intelligitur non solum
prima persona Trinitatis, (qua ab aeterno ge-
nuit filium consubstantialem,) sed tota Tri-
nitas, Pater, Filius & Spiritus sanctus, solus
verus, unus & trinus Deus.

Cur

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.j/

Cur nomen PATRIS præmittis in orationis formula?

Ad excitandum in nobis filialem fiduciam in patrem cœlestem, quâ invitati majorem confidentiam debemus invocare, deq. paternâ ejus exauditione nec quicquid debitare.

Cur NOSTER Pater dicitur?

1. Quia omnes credentes in Christo sunt fratres, unum patrem cœlestem habentes.

2. Ideoq. pro se invicem singuli mutuò debent eundem patrem cœlestem invocare.

Cur in Idiomatico Germanico dicitur? Pater noster, Vater Unser: & non: No-

ster Pater, Unser Vater?

Utrovis modo dicatur, perinde est. Quia tamen more veteri, & ad imitationem Graeci & Latini (addi etiam Hebræi sermonis) consuetum fuit dicere PATER NOSTER: rectè etiam morem illum sequimur: ut statim in primâ fronte nomen Patris, excitat in nobis filialem fiduciam.

Cur additur: Qui es in cœlis?

1. Ut non intelligatur Dominus terrenus, sed cœlestis & omnipotens Dominus, qui potens sit omnia facere superabundanter.

quam

quam petimus... intelligimus, Ephes 3. 29.

2. Ut majori fervore spiritus adoretur.

3. Ut memorans sursum ad cœlestia elevetur.

Anne per cœlos locus aliquis in supremâ patre Mundi intelligitur?

Nequaquam. Sed cœlestis majestas, quâ nullo loco inclusa est, innuitur.

(Nam cœli cœlorum Deum non capiunt, 2 Reg 8)

I. PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Nomen Dei per se quidem sanctum est, verum nos oramus hanc petitione, ut apud nos quoq. sanctificetur.

Qua ratione sanctificatur apud nos?

1. Cum verbum Dei purè & sincerè inter nos docetur, 2 & nos secundum illud, ut filios Dei decet, piè vivimus; (quod ut fiat, dona-

E

nobis,

Regi IV. omnia tva nyok, Metica Slov. Martini:
1316. 18. 1.

nobis mi Pater cœlestis.) Qui verò aliter 1. docet & 2. vivit, quàm verbum Dei docet, ille nomen Dei inter nos prophanat; Ne autem hoc accadat, tu prohibe, mi Pater cœlestis.

Quid intelligitur per NOMEN Dei?

3. Notitia Dei, quoad essentiam & voluntatem. 2. gloria, honor & majestas. 3. omnia ejus facta, virtutes, opera & beneficia in scripturis nobis decantata.

II. PETITIO.

Adveniat Regnum tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Regnum Dei venit etiam per se; sine nostrâ oratione, sed petimus hac precatione, ut ad nos quoque perveniat.

Qua ratione fit istud?

Cum pater cœlestis dat nobis suum sanctum Spiritum, qui efficit sua gratia, ut 1. sancto ejus ver-

bo

bo credamus, ac 2. pie hinc temporaliter, 3. illic in æternum vivamus.

Quid intelligitur per REGNUM DEI in hac petitione?

Potissimum regnum gratia & gloria.

III. PETITIO.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, sic & in terrâ.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Bona ac misericors Dei voluntas fit quoque sine nostrâ oratione; verum nos rogamus hanc petitione, ut etiam apud nos fiat.

Quâ ratione fit istud?

Cum Deus 1. frangit atque impedit omne malum consilium, voluntatem & conatus, qui obstant, quò minus nomen Dei sanctificemus, regnumque ejus ad nos pervenire possit; velut est Diaboli, mundi & carnis nostræ voluntas:

E 2

Dein-

Regi nymta tványok, Matice Slov. Martin:
/316.18.1/

Deinde cum confortat & conservat nos firmiter in suo verbo ac fide, usque ad finem vitæ nostræ. Hæc est misericors ac bona ipsius voluntas.

Quid intelligis per voluntatem Dei in hac petitione?

Voluntatem Gratiæ de salute nostra, nobis in Evangelio propositam & revelatam. Et voluntatem Precepti, de obedientia nostra & subiectione voluntatis nostræ.

Quid ergo petimus hac precatione?

Fatemur, nos misericordem ac bonam illam Dei voluntatem, in verbo expressam, efficere nostris viribus non posse, nec obedientiam prestare debitam: Itaque petimus, ut ipse nobis gratiam largiri velit, quò etiam apud nos fiat in cordibus nostris.

Cur additur, sicut in cælo, ita & in terrâ?

Ad significandam voluntatis nostræ, cum sanctorum Angelorum voluntate, conformitatem.

[Ut sicut angeli promptissimè in vera sanctitate & castitate, voluntatem & iussu patris

patris cœlestis perficiunt, *Psal 103.* ita & nos illorum exemplum imitantes, sanctè vivamus, voluntatemq; Dei promptè in hac terrâ exsequamur]

IV. PETITIO.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Deus dat quidem omnibus panem quotidianum, quamvis non petamus, etiam malis hominibus; At nos precamur hac petitione, ut agnoscamus beneficium hoc, atque ita panem nostrum quotidianum; cum gratiarum actione accipiamus.

Quid significat panis quotidianus?

Significat omne, quod ad vitæ nostræ necessitatem ac sustentationem pertinet; videlicet, cibum, potum, vestes, calceos, domum, arcam, agros, pecudes, pecuniam,

E 3

divi-

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin.
/316.ig.j/

Regi Nyomtatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

divitias, probam conjugem, probos liberos, probos servos, probum ac fidum magistratum, bonum Reipublicæ statum, commodam aëris temperiem, pacem, sanitatem, modestiam, honorem, bonos amicos, fidos vicinos & id genus alia.

Cur dicimus PANEM?

Ut moneamur, non amplius divitias à Deo petendas ad luxum & superbiam, sed victum & amictum duntaxat necessarium.

Cur dicimus panem NOSTRUM?

Ut 1. admoneamur, justo labore nobis panem nostrum acquirendum, nec aliorum panem illicitis modis affectandum.

Ut 2. doceamur, etiam pro aliorum sustentatione, ex Christianâ charitate nobis precandum.

Cur dicitur panis Quotidianus & in Græco *ἡμετέριον*?

Vox hac aliud nil, quam adventitium panem significat, qui singulis advenientibus die-

diebus, nobis ad vitam nostram sufficientiam esse necessarium.

Cur additur HODIE?

Propterea, quia non anxie solliciti esse in crastinum, sed ubi vocationis operas debita sedulitate fecerimus, incrementum de die in diem Deo commendare debemus.

Cur petimus, panem nobis DARE?

Ut testemur, nos merè mendicos coram Deo, adeoque omnia, quæ habemus, non nostra industria, sed divina benignitati supremi omnium datoris accepta ferre. (juxta illud Psalmi: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno: Aperisti manum tuam, & implebis omne animal benedictione.)

V. PETITIO.

Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Petimus hac precatione, ne pater cœlestis velit respicere peccata

E 4

no.

nostra. & propter ista remissionem nobis denegare. Quandoquidem nullis rebus. quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut velit nobis sua gratia donare omnia. Quia quotidie multipliciter peccamus, & nil nisi poenas meremur.

Tunc nos quidem vicissim ex corde condonabimus iis, à quibus in nos peccatum est, illisque libenter beneficiemus.

Quid intelligis per DEBITA?

Debita nostra sunt omnia nostra peccata, affectus cogitata, dicta & facta, cum lege Dei pugnantis, peccata commissionis & omissionis, quae quotidie committimus, & propterea poenas temporales ac aeternas promeremur.

Quid igitur nobis faciendum?

Ad solius Dei misericordiam nobis unice confugiendum, & gratuita peccatorum remissionem.

missio, Christi merito nobis acquisita, petenda: orando, ut velis nobis suam gratiam & bonitatem condonare omnia.

Cur petimus: Remitte nobis debita nostra: & non: remitte mihi debita mea?

Quia Christus vult preces nostras esse mutuas. & ita pro remissione peccatorum proximi etiam orare nos debere.

Cur adduntur haec verba: Sicut & nos remittimus debitoribus nostris?

Vult Christus idem docere, si velimus consequi gratuitam peccatorum remissionem, ut vicissim ex corde condonemus iis: à quibus in nos peccatum est, iisdemque libenter beneficiamus: Quod nisi fiat, neque nobis remissionem peccatorum gratuitam à Deo sperandam esse.

VI. PETITIO.

Et ne nos inducas in tentationem.

Quae est huius petitionis sententia?

Deus quidem neminem tentat, sed tamen petimus hac petitione,

E

ut

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martia:
/316.18.1/

ut ipse nos custodiat & conserve, ne Satanas, mundus & caro nostra nobis imponant, & nos à recta fide, ad superstitionem, desperationem, atque alia gravia scelera atque flagitia seducant. Et ut maximè ejusmodi tentationibus solitemur, ne succumbamus, sed ut tandem vincamus & triumphemus.

Quid intelligitur per TENTATIONEM hanc petitione?

Non tentatio probationis ad bonum, quæ solius Dei est, & quæ se sancti à Deo probari petunt: sed tentatio deceptionis ad malum, quæ à Satana variis modis perficitur: unde & καὶ ἑρμηνεύεται Tentator dicitur, Matth. 4.3.

Annon ergo & Deus tentat ad malum?

Deus neminem tentat ad malum: unusquisque verò tentatur, cum à propria concupiscentiâ abstrahitur & inescatur, Jacob. 1. 13. 14.

Cur ergo hic petimus: Ne Deus nos inducat in tentationem?

Vera

Verbum activa significationis: Ne inducas in tentationem, non significat efficacem Dei operationem ad malum, sed vi Hebraismi significat permissionem. Sensus igitur est: Ne inducas nos, id est, ne finas live permittas nos induci in tentationem, Cyprianus.

VII. PETITIO.

Sed libera nos à malo.

Quænam est hujus petitionis sententia?

Oramus hac precatione, tanquam in summa 1. ut Pater noster cœlestis liberet nos ab omnibus malis ac periculis corporis & animæ, bonorum & honorum, 2. Et ut tandem, cum hora mortis venerit, felicem vitæ exitum nobis largiatur. 3. Nosque pro sua gratuita bonitate ex hac miseriarum valle ad se in cœlum recipiat.

Quid intelligitur hic per malum?

Sub malo hic comprehenduntur omnia,

E 6

quæ

que quoquo modo hominibus mala sunt, veluti Diabolus, omnis generis peccata, pericula, adversitates, incommoda, morbi, mors item & temporalis & æterna.

DE CLAUSULA (SIVE EPILOGO) ORATIONIS.

Quænam sunt verba clausulæ (sive Epilogi) orationis Dominicæ?

Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula seculorum. Amen.

Qui sit, quod Lutherus hæc verba in explicatione Catechetica omisit?

Factum illud est, quia in generali explicatione & apud ista comprehenduntur.

Quæ est Epilogi huius sententia?

Est gratiarum actio orationi annexa, quæ haud aliter, ac si jam petita accepissemus, grates Deo solvimus, fiduciamq; in sanctam ejus promissionem alimus & confirmamus. quod tum velit, tum possit dare, quod petimus.

Quid significat AMEN?

Significat idem quod Ita, Verè. Certè. Indubitanter, hæc eveniant & fiant.

Cur clausula hæc AMEN, orationi subjicitur?

Ut

Ut ego sim certus, ejusmodi petitiones patri nostro cœlesti esse acceptas, atque ab eo exauditas.

Unde verè statuere potes, preces tuas Deo esse acceptas?

Quid ipse mandavit, ut ad istum modum oremus, [Matth. 6. 44. & 7. 7. Luc. 11. Psal. 50. 15.]

Unde certè statuere potes, preces tuas esse à Deo exauditas?

Quia ipse mediante juramento promisit nobis, se nos exauditurum esse, Joh. 16. 23. & 14. 13.

Ergo Deus preces nostras semper exaudit?

Semper exaudit, si secundum voluntatem ejus petierimus, I. Joh. 5. 14. Omnia enim quacumq; petieritis, credite, quod accipietis, & evenient vobis, Matth. 11. 24.

Sicne igitur promiscuè omnia, quæ in Christi nomine petierimus, accipiemus?

In spiritualibus, quæ simpliciter ad salutem nostram necessaria, Deus semper exau-

E 7

dit

Regi iv'ontatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Regi Nyomtatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.j/

dit: in corporalibus verò semper exardit, si non ad nostram voluntatem, certè secundum suam voluntatem, & nostram utilitatem *August.*

* Dic denique quis usus orationis Dominicæ?

Ut agnoscamus, omnia, quæ ad temporalis hujus vitæ conservationem, æternæ verò consecutionem pertinent, nos aliunde non nisi à solo Deo consequi posse, ideò, singula hæc ab ipso corde fideli impetranda & petenda esset.

DE IV. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPITE;

Quænam est quartum doctrinæ Catechetice caput?

Sacramentum Baptismi.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Quid sunt Sacramenta?

Sacramenta sunt actiones divinitus instituta, in quibus Deo sub visibilibus signis, in-

invisibilem gratiam & bona nobis offert & exhibet.

Quis est auctor & CAUSA EFFICIENS Sacramentorum?

Solus Deus (*Is enim solus gratiam illam, cuius sacramenta sunt organa & singula, dare & confirmare potest.*)

Quænam est MATERIA Sacramentorum?

Materia terrena sacramentorum, est Elementum, signum, sive symbolum, certo institutionis verbo definitum.

Quæ est forma Sacramentorum?

Forma sacramentorum est solennis & legitima administratio elementi juxta institutionem divinam.

Quinam sunt FINES, quorum gratiâ Sacramenta instituta?

Principales sunt duo: I. Ut sint organa sive media, offerentia, exhibentia & applicantia divinam promissionem, de gratuita peccatorum remissione: justitia & salute æterna.

II. * Ut sive fidei nostre, erga promissiones divinas oblationes, signacula, testimonia, & quasi pignora.

Quo-

Regi ivomtatvénýok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quotuplicia sunt Sacramenta?

Duplicia: alia fuerunt Veteris: alia sunt Novi Testamenti.

Quot sunt Sacramenta V. Testamenti?

Duo: Circumcisio, & Pasce sive agnus paschalis.

* Quot sunt sacramenta N. Testamenti?

Duo: Baptismus & Cœna Dominica.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Baptismus non est simpliciter aqua, sed quæ sit divino mandato inclusa, & verbo Dei comprehensa.

* Seu:

Baptismus est actio divinitus instituta, in qua Deus per lavacrum aqua in verbo, nobis peccata nostra per & propter Christum remittit, nos in filios suos adoptet, & hæredes omnium bonorum suorum cœlestium constituit.

[Baptismus est prius Novi Test. sacramentum, quo immersione sive asperzione aquæ in nomine Patris, Filii, & Spiritus san-

sancti factâ, homo per Spiritum S. regeneratur & renovatur.

Quodnam est illud verbum Dei?

Est 1. Verbum Institutionis: ubi Dominus noster Jesus Christus inquit: Euntes docete omnes gentes, & baptisate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth. 28. 10.

1. Verbum Promissionis: Quicumque crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur, Marc. 16. 16.

Quis est auctor seu CAUSA EFFICIENS Baptismi?

Ipse Deus: Johannes enim non propriâ auctoritate, sed mandato divino baptisavit, Luc. 3. 2. Joh. 1. 23. 33. & 3. 22.

Quinam administrare debent baptismum?

Ordinarie quibus Ecclesia ministri legitime vocati; quibus certo mandato potestas baptisandi concessa est, Matth. 28. 13.

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.3/

Annōn verò licitum est homini privato,
sive mari sive foeminae, baptismum
administrare?

*Dummodò institutionis verba legitimè
servet, utique licet. Verùm non nisi in casu
duntaxat necessitatis summa.* [Exemplo Zi-
poræ, Exod. 3. Hebræarum matrum, 1.
Maccab. 1. Vi effati Christi: Nisi quis re-
natus fuerit ex aqua & spiritu, non potest
intrare regnum cœlorum, Joh. 3. v. 5.]

Estne etiam verus ac salutaris baptismus
qui à ministro impio confertur?

*Omnino. Siquidem virtus & efficacia, ut
Sacramentorum in genere, ita & Baptismi,
non à ministris vel fide, vel impietate depen-
det, sed ex solius Dei institutoris dispositio-
ne, promissione, potentia & veritate.*

Quænam est MATERIA Baptismi?

*Materia (sive res) terrena baptismi est
Aqua: eaque vera, naturalis sive elemen-
taris. Verbo Dei ad hunc finem sacramenta-
lem ordinata, Joh. 1. 33. Joh. 3. 5. Ephes.
5. 26.*

*Materia (sive res) Cœlestis est sacrosan-
cta Trinitas, Deus Pater, Filius & Spiritus
san-*

*sanctus; in cuius nomine baptismus admini-
stratur. Matth. 28. v. 19.*

Quæ est FORMA Baptismi?

*Est immersio hominis in aquam, sive as-
persio, vel affusio aqua in nomine Patris, Fi-
lii & Spiritus sancti.*

Quomodo verò ista immersio vel as-
persio fieri debet?

*Indifferens planè est, sive fiat in fronte,
sive in pectore, sive corpore toto, itemque
vel una, vel duabus, vel tribus vicibus.* [Ea
enim de re nullum in divinis literis vel
mandatum, vel exemplum exstat. Merito
tamen ordinis causâ conformitas rituum
in Ecclesia observatur, quæ temerè à pri-
vato homine mutanda non est.]

Sed anne verba ista, In nomine PA-
TRIS & FILII, & SPIRITUS SAN-
CTI, immutare licet?

*Non licet. Quia his ipsis 1. Christus vi-
sum & formam baptismi præscripsit: & 2.
expressè trium personarum fit mentio: & 3.
præsentia, confessio: & invocatio totius Tri-
nitatis, confirmatur.*

* Quis

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.18.1/

* Quis est FIN. s. in quem baptismus institutus est?

Ut certiora inde reddamur, Deum nos in filios suos adoptasse. & in omnibus paternum erga nos affectum declaraturum esse.

Quis ergo est EFFECTUS baptismi?

Seu:

Quid præstat aut confert baptismus?

1. Operatur remissionem peccatorum.
2. Liberat à morte & Diabolo &
3. donat æternam beatitudinem omnibus & singulis, qui credunt hoc, quod verba & promissiones divinæ pollicentur.

Quæ sunt illa verba ac promissiones divinæ?

Ubi Dominus noster Jesus Christus, *Marc. 16. 16.* dicit: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Quo-

Quomodo verò aqua Baptismatam magnas res efficere potest cooperari scilicet remissionem peccatorum, liberare à morte & beatitudinem æternam donare?

Aqua certè tantas res non efficit, sed verbum Dei, quod in & cum aqua est, & Fides, qui verbo Dei aquæ addito credit. Quia aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua, & non baptismus: sed addito verbo Dei est baptismus, *hoc est*, salutaris aqua gratiæ & vitæ, & lavacrum regenerationis in Spiritu sancto.

Ecquis horum verborum genuinus sensus est?

Aqua sola est, æquæ, aspersio nuda, remissionem peccatorum in & per se non operatur; sed idèo duntaxat, quia est Medium sive Instrumentum, certo verbo Dei sanctificationum, cum quo & per quod Spiritu sancto regenerationem ac renovationem in baptismo efficaciter perficit.

Ubi hoc scriptum est?

Sanct.

Sanct. Paulus ad Titum 3. v. 5, 6. 7. 8. inquit: Secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis ac renovationis Spiritus sancti. Quem effundat in nos opulenter, per Jesum Christum, Salvatorem nostrum; ut iustificatio ipsius gratiā, hæredes efficeremur, juxta spem vitæ æternæ. Hoc certissimè verum est.

Quid verò ista in aquam immersio (in genere) significat?

Significat, quòd vetus Adam, qui adhuc in nobis est, subinde per quotidianam mortificationem ac poenitentiam in nobis debeat submergi & extingui, unā cum omnibus peccatis & malis concupiscentiis, atque rursus quotidie emergere & resurgere novus homo, qui in iustitiā & sanctitate coram Deo vivat, in æternum.

Quid

Quid intelligis per veterem Adamum?

Omnes concupiscentias pravas, & peccata per lapsum Adami in nos derivata, ac à parentibus nobis ingenta.

Quomodo vetus ille Adamus in nobis submergitur?

Per quotidianam mortificationem & poenitentiam; Quando concupiscentiis pravis resistimus, easdem supprimimus, nec in peccata actualia erumpere permittimus.

Quid intelligis per novum hominem?

Hominem a Spiritu S. regeneratum, qui in iustitia & puritate, hoc est, vera fide, & morum sanctimonia absque hypocrisi coram Deo perpetuò vivit.

Ubi hoc de mortificatione & resurrectione (spirituali) scriptum est?

Sanctus Paulus ad Roman. 6. 3. 4. dicit: Sepulti igitur sumus cum Christo per baptismum in mortem: ut, quemadmodum Christus excitatus est à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

Quod

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martini:
/316.18.1/

Quodnam est **OBJECTUM** baptismi?

Su. Quinam sunt baptizandi?

Soli vii homines. Illi enim soli i. jubentur à Christo baptizari. Matth 28. 19. Euntes docete omnes gentes (homines quosvis) baptizantes eos, &c.

2. Illis soli competit promissio finis & effectus baptismi, Regeneratio scilicet. Adoptio & Renovatio. Joh: 3. 5. Act: 2. 39.

3. Illos etiam solos Apostoli baptizasse leguntur.

Sed an nē promiscuē quivis sunt baptizandi?

Non: sed Apostolorum exemplo discrimen inter adultos & infantes observandum erit.

Quid de Adultis baptizandis statuendum?

Non omnes adulti promiscue baptizandi sunt, sed isti tantum adulti (sive femina siue maris) qui in fundamentis religionis & fidei Christiana, prius informati sunt, quia Christus dicit: Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit. Marc: 16. 16.

Quid de infantibus statuendum?

Distinguendum est inter infantes infidelium, qui nascuntur extra Ecclesiam & Christi-

Christianorum, qui nascuntur intra Ecclesiam: Hos solos baptizandos esse censeo, illos infidelium non item.

Quibus argumentis probas infantes esse Baptizandos?

Præter alia probo his præcipue:

Quia 1. mandatum Christi de baptizandis gentibus est universale, Matth 28. 19.

2. Quia promissiones fœderis divini, ipsæ etiam infantibus factæ, Act. 2. 39.

3. Quia infantes in peccatis concepti & nati, opus habent regeneratione ex aqua & Spiritu, Joh. 3. v. 5. 6.

4. Quia infantibus beneficia Christi applicari non possunt per medium aliud, quam per baptismum.

5. Quia circumcisio, cui baptismus successit, Coloss 2. 11. infantibus octavo die adhibita, Gen 17. v. 10.

6. Quia denique infantum baptismus, ad Apostolorum praxin, in Ecclesia Christi semper fuit observatus.

Quibus ceremoniis baptismus est administrandus?

F.

1812

Regi nyomatványok, Matica Slov. Martin:
/316.18.1/

Istiusmodi, quæ vel verbis institutionis, vel aliis scripturæ testimoniis, sunt præfixitæ: Cuiusmodi sunt preces, gratiarum actiones, & alia nonnullo de baptismo, ejusdemq; salutari fructu, commonefactiones.

Rectenè fit, quod etiam susceptores & patrini ad infantulorum baptismum rogantur?

Antiquà id consuetudine rectè observatur, ut 1. devotas ad Deum, pro infantibus baptisatis, preces fundant.

Ut 2. suscepti baptismi testimonium perhibeant.

Ut 3. Christiana nomina baptisatis imponant.

Ut 4. aquæ ac parentis, eosdem in fide & timore Dei instituant.

Quo loco baptismus peragendus?

Ordinarie non nisi in publico Ecclesia cœtu: In casu tamen necessitatis in alio etiam loco privato, administrare baptismum liberum & nuppiam prohibitum est.

Quo tempore, die & horâ baptismus est administrandus?

Liberum est Christianis quocumq; tempore

pore, die & horâ baptismum peragere: Attendendum tamen, ut sicut in adiaphorâ aliis, ita & hic, omnia ordine & decenter peragantur.

DE V. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPITE;

Quodnam est quintum doctrinæ
Catechetice caput?

Alium N. T. Sacramentum, vulgò Cœna Dominica, (sive Sacramentum altaris) dictum.

Quare Cœnam Dominicam vocas
Sacramentum altaris?

Ideo, quia antiquitus in Ecclesiâ Christianâ super altari celebrari consuevit.

Quid intelligitur nomine altaris?

Nomine altaris intelligitur mensa, in qua conferebantur munera Christianorum, ex quibus segregabantur ea, quæ ad sacra cœna celebrationem requirebantur; reliqua cedebant sustentationi ministrorum & refectio pauperum.

Quod si mensa idem est, quod altare, cur
non ad Christi ipsius exemplum, mensa
potius in actione cœnæ Domini
ex utimur, quàm altari?

Liberum quidem est utrumque.

*Quia Christus nec 1. altaribus interdixit,
Nec 2. usum mensa lignea praecepit.*

*Nec etiam 3. an & quâ mensâ ligneâne
an lapideâ Christus usus fuerit, scriptura
uspiam meminit.*

*Nos igitur mensis istis lapideis, formam
duntaxat altarium externam representan-
tibus, pro libertate Christianâ utimur.*

Cur verò sacramentum hoc dicitur

C O E N A ?

*Cœna dicitur, quia vesperi post cœnam
Agni paschalis fuit instituta, Matth. 26, 20,
26, & seqq.*

Cur dicitur Cœna DOMINICA?

*Dominica dicitur ab autore siue institu-
tore, quia à Domino nostro Jesu Christo pri-
mum instituta, Matth. ibid. 1. Cor. 11 23.*

Quid est sacramentum altaris siue
Cœna Dominica?

**Est verum corpus & verus san-
guis**

guis Domini nostri Jesu Christi,
sub pane & vino nobis Christianis
ad manducandum & bibendum
ab ipso Christo institutum.

* Seu :

*Cœna Dominica est actio divinitus insti-
tuta, in quâ Dominus noster Jesus Christus
ipse præsens est, nobisq; cum pane & vino
verum suum corpus & sanguinem exhibet :
in certissimam ob signationem, quod remis-
sionem peccatorum habeamus, & cum ipso
in æternum vivere debemus.*

*(Cœna Dominica est alterum N. Test. sa-
cramentum à Christo institutum, in quo
cum pane benedicto corpus suum mandu-
candum, & cum vino benedicto sanguinem
suum bibendum, Christus verè exhibet, in
ipsis omniumq; beneficiorum ejus recorda-
tionem & efficacem ob signationem.*

Ubi verba Institutionis Cœnæ Do-
minicæ scripta sunt :

**Sic scribunt SS. Evangelistæ,
Matthæus, 26, 26, Marc. 14, 22, Luc.
F 3 22.**

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.j/

22. 19. & S. Paulus, 1. Cor. 11. 23.

Dominus noster Jesus Christus, in eâ nocte, quâ traditus est, accepit panem; & postquam gratias egisset, fregit ac dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postquam cœnavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

Quisnam est auctor seu CAUSA EFFICIENS Cœnæ Dominicæ?

Primum auctor siue institutor est Dominus noster Jesus Christus Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, Deus, homo,

homo, verax, sapiens & omnipotens, Matth. 26. &c.

Quænam est MATERIA Cœnæ Dominicæ?

Materia (siue res) terrena, est panis & vinum; materia verò (siue res) cœlestis, est corpus & sanguis Christi.

Quem hic PANEM intelligis?

Panem intelligo verum, qui ex farinâ commoliti frumenti & aqua pistus ac coctus est; Cujus qualitatis & figuræ panis ille erit?

Si modo ex farinâ & aquâ pistus sit, nihil interest, siue sit fermentatus, siue triticus, siue siliginosus, siue frumentarium aliud: siue isidem rotundus, siue oblongus, siue quadratus, siue aliâ quacumq; formâ. (Non enim vel hujus generis panem Christus vetuit, vel illum praecepit) Ideoq; omne hoc in libertate Christianâ positum est.

Quid de rotundis istis panibus minutis, quos pisco nomine HOSTIAS appellant statuis, sentis verus panis?

Quidni; 1. Constant enim substantialibus panis partibus materiâ scilicet & formâ, cum sint ex farinâ tritici generosioris & aquâ pisti.

F4

2. Com-

Regi nyomatványok, Matrica Slov. Martia:
/316.ig.j/

2. Competunt illis accidentia propria panis, color sc. sapor, vis nutriendi, &c. verus igitur panis revera erunt.

Recte igitur hostiae istae in usu coenae adhibentur?

Recte utique ex antiqua Ecclesia consuetudine adhibentur: Quia non tantum verus panis sunt, verum etiam ad distributionem & sumptionem vel maxime idonea sunt, imprimis etiam apud egrotos.

Quid verò de FRACTIONE panis statuendum, anne isthac in sacra synaxi necessaria?

Equidem distributio panis est necessaria. Modus verò distributionis est indifferens. Sive ergo panis vel ante, vel inter distributionem, cultro secetur, sive digito frangatur, sive alio quocunque modo ad distributionem preparetur, nihil prorsus interest; quia utrobique finem suum assequitur: modo ideo frangatur, ut inter communicantes distribuat.

Quomodo exhibitus panis excipiendus, anne manibus, an verò solo ore?

Christum id est, querere. Sumptio & man-

manducatio qua ore fit, omnino est necessaria: Modus verò sumptionis est indifferens, sive manibus prius apprehendatur & ore admoveatur, sive ore solo & manibus porrigentis pastoris sumatur: modò ad vescendum accipiat, & revera etiam manducetur.

[Cavendum tamen, ne innovatio non necessaria offendiculum pariat.]

Quodnam vinum in SS. coenae usu adhibendum?

Sicut verus & naturalis panis, ita verum etiam & naturale vinum quod si genimen, sive fructus vitis, & exuvio expressum, Matt. 26. 29. Luc. 22. 18.

Quale vinum esse debet, albumne aut rubrum?

Nihil interest, sive album sit sive rubrum, pro cujuslibet Ecclesiae recepta consuetudine: [Cavendum tamen, ne qua cum offendiculo suscipiatur innovatio.]

Estne vinum in calicibus inauratis exhibendum, an in poculis ligneis vel vitreis?

Perinde est.

Nam quali poculo Christus in coena usus fuerit, in verbis institutionis non exprimitur,

sur. Quia igitur 1. nec calices inauratos prohibuit: nec 2. aliorum usum praecepit, cumcunque sint materia & forma sive ligneis, sive vitrei, sive argentei, sive cupre, &c. sint, merito nos ex libertate Christiana, calices illos inauratos pro antiqua Ecclesia prisca consuetudine indifferenter adhibemus.

Cum verò corpus & sanguis Christi sint res coelestis cœnæ Dominicæ; Quale corpus & Qualis sanguis hic intelligitur?

Verum illud & naturale corpus Christi humanum, quod ex Maria virgine in personam filij Dei assumptum, & pro nobis in mortem traditum est, Matth. 26. 26. Similiter verus & naturalis sanguis, qui in remissionem peccatorum nostrorum in arâ crucis effusus est, Matth. 26. 28.

Qualis autem est unio panis & corporis Christi, vini idem & sanguinis Christi?

Unio sacramentalis in S. S. cœnâ est vera & realis conjunctio panis & corporis Christi, itemque vini & sanguinis Christi, quâ ex ordinatione & institutione Christi, in usu & sumptione S. cœnæ, unâ manducatione sacramentali, cum pane editur verum corpus Christi.

Christi, & unâ bibitione sacramentali, cum vino bibitur verus sanguis Christi.

Unde verò hæc unio sacramentalis probatur?

Ex verbis institutionis, ubi Dominus de pane, (quem exhibebat) dicit: Edite, hoc est corpus meum: & de calice, quem porrigebat, dicit: Bibite, hic est sanguis meus.

[Quibus disertis indicat se non tantum panem, sed cum pane etiam corpus suum manducandum: nec tantum vinum, sed & cum vino sanguinem suum bibendum tradere & ordinare.]

Annon verò verba illa institutionis sunt Tropica?

Nequaquam.

Omnia enim Tropus est mutatio significationis propria in alienam. Atqui in verbis institutionis: Hoc est corpus meum, &c, non est mutatio significationis propria in alienam: (quia singula verba naturam genuinam & propriam suam significationem retinent.) Ergo & verba hæc institutionis non sunt Tropica.

Proba amplius, verba hæc institutionis non esse Tropica sed in nativâ *ἡ ὁπλὴ* (secundum literam) intelligenda esse.

Probo inde precipue, quia hæc ipsa sunt 1. verba testamenti. 2. Mandati Dei. 3. Articuli fidei. 4. Sacramenti fœderis. Quæ omnia & singula verbis propriis & non modificatis concipi solent. 5. Nec ulla causa afferri potest, quare à literalis sensu in hoc mysterio sit credendum.

Quænam est FORMA Cœnæ Dominicæ?

Forma, SS. Cœna consistit in ipsa actione, certo verbo Dei determinata: Nempe in manducatione panis & corporis Christi, & in bibitione vini ac sanguinis Christi, juxta verba institutionis, Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus.

Annon verò aliâ manducatione & bibitione editur seorsum panis & bibitur vinum, nempe naturali, aliâ itidem manducatione & bibitione editur ac bibitur seorsum corpus & sanguis Christi nempe spiritali?

Nequaquam. Una etenim, non gemina, est manducatio panis & corporis Christi: Una & non gemina, bibitio vini ac sanguinis

nis Christi: eaque neque sola naturalis, neque sola spiritalis, sed Sacramentalis.

Quam vocas manducationem & bibitionem naturalem?

Quâ propriè & per se solus panis comeditur, & solum vinum bibitur.

Quam vocas manducationem & bibitionem spiritualem?

Quâ solum corpus & sanguis Christi, cum omnibus ejus beneficiis per se & immediate fide percipiuntur.

Quam vocas manducationem & bibitionem sacramentalem?

Quâ in unico & indivulso sacramento vi institutionis Christi, panis & corpus Christi simul ore manducantur, & vinum & sanguis Christi simul ore bibuntur, mysticè (seu arcana modo) per & propter unionem sacramentalem.

Quid ergò in sacro sancta Cœna Domini accipis?

Credo me in sacra Domini cœna cum pane & vino, verum corpus & sanguinem Domini ac Salvatoris mei Jesu Christi, verè percipere.

Quibus fundamentis demonstratur vera hæc & substantialis præsentia, manducatio & item bibitio corporis & sanguinis Christi cum pane & vino, in SS. Domini cœna?

Demonstratur 1. inde, quia verba institutionis Christi. Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus: sensu literalis (sine omni tropo aut figuratâ inter prætatione) sunt accipienda.

2. Quia Christus testator est verax, sapiens, omnipotens ideoq, id quod vult, instituit ac promissit, vel ad nutû præstare potest.

3. Quia per unionem sacramentalem, panis SS. Cœna est *κοινωνία* sive communicatio corporis Christi, & vinum est *κοινωνία* sanguinis Christi. 1. Cor. 10. 16.

4. Quia impenitentes indignè (sine fide) manducando & bibendo fiunt rei ipsius corporis & sanguinis Christi, 1. Cor. 11. 27.

Denique 5. Quia cœna Dominica, tanquam Novi Testamenti sacramentum, non umbras & figuras, sed ipsam habet corpus & substantiam Luc. 22. 20. Joh. 8. 8. Heb. 10. v. 1. Coloss. 2. 17.

DE

DE TRANSUBSTANTIATIONE.

Annè panis & vini substantia essentialiter transmutatur in substantiam corporis & sanguinis Christi ita, ut nihil remaneat de pane & vino, quàm mera externa species accidentium?

Minimè gentium. 1. Namque illud Transubstantiationis figmentum, nullum habet fundamentum, neque in verbis institutionis, neque in totâ scripturâ.

2. Paulus in ipso usu, panem & vinum, diserte nominat, 1. Cor. 11. 27. 37. æque post atque ante consecrationem.

3. Ipsi saniori Philosophia repugnat, accidentia sola manere sine subiecto: Cum accidens extra substantiam non existat, nec miraculum sine verbo Dei fingi debeat.

Sed annè Consubstantiationem, vel ad minimum Inclusionem corporis Christi in pane adstruis, dum dicis, corpus Christi distribui ac manducari IN. CUM, SUB pane?

Abfit. Quia enim panis est corpus Christi, non per essentiam sive commixtionem, sed per

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martia:
/316.ig.j/

per unionem duntaxat sacramentalem, consequitur inde, corpus Christi, In, cum, vel sub pane esse.

Cur ergo istis particulis utimur?

Non ad inclusionem denotandam, aut commixtionem, sed:

1. Ad excludendum ipsummet transubstantiationis Pontificie figmentum.

2. Ad exprimendam veram & realem, corporis & sanguinis in SS. Cœnâ presentiam.

3. Ad SS. Patrum imitationem: Sic enim Augustinus ait: Hoc accipite In pane, quod pependit in cruce: Hoc accipite In calice, quod effusum est de Christi latere.

DE FINE, USU ET FRUCTU COENÆ DOMINICÆ.

Quid prodest (salutariter corpus & sanguinem Christi in cœnâ) sic comedisse & bibisse?

Id indicant nobis hæc verba: Pro vobis datur & effunditur, in remissionem peccatorum: Nempe quod nobis per verba illa in Sacramento remif-

missio peccatorum, vita, iustitia & salus, donentur. Ubi enim remissio peccatorum est, ibi & vita & salus est.

Ecquis igitur est usus seu fructus Cœnæ Dominicæ?

Salutaris Cœna Dominica usus respectu utentium est 1. Applicatio omnium beneficiorum Christi, remissio peccatorum, vita, iustitia & salus æterna.

2. Obsecratio & confirmatio fidei.

3. Insectio & implantatio in corpus Christi.

4. Christi inhabitatio.

5. Resurrectionis ad vitam æternam tessera.

* Cur ergo Cœnam Dominicam accedis?

Ut fidem meam in Jesum Christum Dominum meum confirmem, & participatione corporis & sanguinis ipsius, famelicam ac sitientem animam meam recreem ac reficillum.

Qui potest corporalis manducatio & bibitio tantas res efficere?

Mane

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martia:
/316.ig.j/

Manducatio & bibitio quidem non efficiunt, sed illa verba, quae hic stant: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Quae verba sunt circa corporalem huius cibi & potus participationem tanquam caput & summa in sacramento. Et qui fidei his verbis, ille habet, quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Anne ergo omnes & singuli, qui sacramento hoc utuntur, fructum horum participes redduntur?

Neutiquam, sed soli credentes [qui verbis institutionis & promissionis Christi fidei, illi habent quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Quis itaque utitur sacramento digne?

Jejunare & corpus suum preparare, est quidem bona & externa disciplina. At ille est verè dignus & probè paratus, qui fidem habet in

in hæc verba: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Qui verò his verbis non credit aut dubitat, ille est INDIGNUS ac imparatus. Quia hoc verbum *pro vobis*, requirit omnino corda credentia.

Quid indigni isti in Cœna accipiant?

[*Integrum quidem sacramentum accipiunt, (nempe verum corpus sacramentaliter cum panis & verum sanguinem sacramentaliter cum vino:) Sed salutarem ejusdem fructum, nempe remissionem peccatorum, aliaque beneficia spiritualia, non percipiunt.*

Unde illud ipsum probas?

Inde, quia Apostolus Paulus exsertè dicit, indignos REOS FIERI (non symbolorum panis & vini, sed) CORPORIS ET SANGVINIS Christi, 1. Cor. II, v. 17. & sumere sibi ipsis ad iudicium, eò quod in manducatione & bibitione illa non discernant. CORPUS Domini, ibidem vers. 24.

Regi nyomatváryok, Matice Slov. Martie:
/316.ig.j/

DE COMMUNIONE

Laicorum sub una specie.

Estne genuinus & integer usus Cœnæ
Dominicæ, communi Laicorum sub
una (panis scil.) specie?

Non est. Christus enim 1. Cœnam sub
utraq; panis & vini specie instituit, & cele-
brari iussit: Matth 26 26.

Et 2. ipse sic Apostolis administravit, ib.

Et 3. Eodem modo Apostoli usurparunt.
Marc. 14. 13.

Et 4. aliis ita administrandam prescri-
pserunt. 1 Cor. 11. 22. 23.

Et 5. primitiva Ecclesia, approbantibus
Apostolis, eodem modo celebravit; exemplo
Ecclesie Corinthiaca, 1. Cor 20 16. & 11. 23.

DE MISSA PONTIFICIA.

Sed quid de sacramento MISSÆ habend-
um quo Christus offerri fingitur quotidie
per Sacerdotes in cruento modo pro
viventium & mortuorum
peccatis?

Abominanda hæc est cœna Doménica
profanatio, qua è diámetro contraria 1. ipsi
institutioni Christi, qua facta viventibus
(non

(non mortuis) ad manducandum & biben-
dum (non ad offerendum) 2. Contrar. 10-
ti scriptura sacra qua unicam tantum sa-
cerdotem Christum, & unicum sacrificium
propitiatorium (passionem & mortem Chri-
sti) & quidem semel tantum modo cruento
oblatum, nobis prescribit, vide Heb. 7. 27.
& 10 14. & 9. 22. 28.

DE SUBJECTO ET ADJUN.

Etis circumstantiis Cœnæ.

Quibus administranda est Cœna
Dominica?

Solis hominibus, legitimè ejusdem usum
expetentibus [qui edere, bibere, mortem
Domini annunciare, & seipsos probare
possunt.]

Quomodo autem homo, antequam
ad cœnam Dominicam accedat,
seipsum probabit?

Hoc modo. Ut 1. peccata sua contra le-
gem Dei commissa agnoscat.

2. De iisdem serio pœnitentia affectu do-
leat.

3. In conspectu Dei demisse se gerat.
4. Remissionem peccatorum ab eodem, ardentibus precibus petat, ob sanguinis Christi in ara crucis effusi meritum.
5. Proximo offensas omnes remittat, & reconciliationem amicam cum ipso in eam.
6. Propositum denique emendandi vitam, & desistendi in posterum à peccatis, verum & serium habeat.

Quo in loco peragenda?

Ordinaria in publico Ecclesie coetu sive conventu Christianorum [exemplo Ecclesie Corinthiacae, 1. Cor. II. 26.] In casu tamen necessitatis aliis etiam locis privatis administrare cenam liberum est.

Quando & quo tempore peragenda?

Liberum & indifferens est (quia de hoc neque Christi neque Apostolorum mandatum habemus. (Cavendum tamen, ne & hic cum infirmorum scandalo innovatio suscipiatur.)

Quoties Cœna Dominica utendum?

Non semel tantum in vita, nec semel dumtaxat in anno, nec in festis solum solennioribus

Sed saepius ac multoties, quoties conscientia nostra necessitas efflagita verit.

Quare hoc?

Quia propter carnis nostrae infirmitatem, opus habemus 1. frequentiori fidei confirmatione, 2. crebra vita renovatione: 3. perpetua mutua charitatis redintegratione:

* Credim' hactenus enumerata capitula omnia.

Maximè: credo & toto corde confiteor singula: hæcque unicum meum in vita & morte solatium erunt.

F I N I S.

Regi LVomta tvényok, Matice Slov. Martia:
/316.ig.j/